

Фота Мікалая Пятрова, БелТА.

13 ліпеня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўрачыста адкрыў XXVI Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, мерапрыемствы якога пачаліся яшчэ з панядзелка. На гала-канцэрце адкрыцця прысутнічалі высокія госці з Расіі, Малдовы, Казахстана, Грузіі.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Сяргея Серабро

Прэзідэнт нашай краіны ўручыў спецыяльную прэмію “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення” народнай артыстцы Расіі і Грузіі Тамары Гвердцэтлі. За некалькі гадзін да гэтага на фестывальнай Алеі зорак была закладзена пліта з яе імем: 13 ліпеня, а 13-й гадзіне, 13-я зорка на алеі.

Упершыню за ўсё існаванне фестывалю менавіта на яго адкрыцці ўшанавалі пераможцу дзіцячага конкурсу. Кіраўнік дзяржавы ўручыў Гран-пры 12-гадовай Марыі Магільнай з Магілёва. Знакамітая грузінская прымадонна і наша юная зоркачка, ушвалюваная, сталі пачоб. Але сімвалічным было не толькі гэта. У гала-канцэрце адкрыцця Маша спявала акурат пасля Зары. Дый сам дзіцячы конкурс пачынаўся пасля сольніка гэтай расійскай спявачкі з нашым Прэзідэнцкім аркестрам. Зара неаднойчы прызнавалася, што “Славянскі базар...” узрасці яе як спявачку: упершыню яна выступіла тут у 18-гадовым узросце. Што ж, фестываль працягвае адкрываць таленты. Невыпадкова сёлета ён праходзіць пад дэвізам “Зоркі над Беларуссю”.

У праграме форуму — звыш 130-ці мерапрыемстваў. Удзельнікаў — больш за 5 тысяч. Расходы — каля 5,9 млн рублёў. Але амаль 90 працэнтаў названай сумы складаюць пазабюджэтныя сродкі, атрыманыя фестывалем ад продажу квіткаў, рэкламы і іншага.

— Фестываль мае свае традыцыі і з кожным годам абнаўляецца, — заўважыў міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў. — Галоўнае, што ён набывае статус культурнага бранда краіны, а гэта да многага абавязвае.

Галоўная задача “Славянскага базару...”, як падкрэсліў яго дырэктар Аляксандр Сідарэнка, — стварыць свята для вялізнай колькасці людзей. Свята — працягваецца! Наперадзе — дарослы конкурс, пераможцы якога будучы ўзнагароджаны на гала-канцэрце закрыцця фестывалю 17 ліпеня.

Першае Гран-пры — наша!

Спявалі дзеці на віцебскай планеце

Кожны “Славянскі базар у Віцебску” мае свае адметнасці. Сярод асаблівасцяў цяперашняга XXVI Міжнароднага фестывалю мастацтваў — наданне асаблівай увагі дзецям і, шырэй, узроўню юных талентаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Спрынт з марафонам

XV Міжнародны дзіцячы музычны конкурс “Віцебск” сабраў сёлета ўдзельнікаў з 21-й краіны. Паболела далёкага замежжа, уключаючы Ізраэль, Мальту, Фінляндыю. Высокі Узровень спарборніцтва быў відавочным ужо ў першы конкурсны дзень, дзе ўдзельнікі спявалі песню краіны, якую яны прадстаўляюць, на мове

сваёй краіны. На жаль, не ўсе выкладчыкі правільна вызначыліся з песняй другога конкурснага дня, дзе можна было выканаць што заўгодна. У кагосьці з дзяцей рэпертуар аказаўся відавочна “на вырасце”, а хтосьці, наадварот, быў бы здольны на большае, чым просты матульчык.

У першы дзень значную частку складалі песні патрыятычныя — пра Радзіму, за акцэнтаваннем на фольк і прыроду, часам са зваротам да народнай спеўнай манеры, не заўсёды прыдатнай для эстрадных конкурсаў. Такого кшталту творы выконваліся дзецьмі з Арменіі, Казахстана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі, Украіны. Прадстаўнікі ж заходніх краін выяўлялі ўласныя нацыянальныя папулярныя не столькі праз тэматыку, колькі праз жанравыя стылістычныя заваёвы прафесійнага мастацтва сваіх народаў.

Так, Рафаэль цяперашняга бельканта (хлопчык цяпер жыве ў Мінску, з’яўляецца стыпендыятам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, але прадстаўляў на конкурсе родную Італію). Самы юны ўдзельнік — 7-гадовы Давід з ЗША (спецпрыз) — звярнуўся да стылістыкі амерыканскага мюзіклаў. Ліене Зегеле з Латвіі паўстала юнай спадкаемцай Лаймы Вайкуле. Цікавай была песня Аланы з Літвы (спецпрыз) — з уласцівым Прыбалтыцы культам жывой прыроды, атмасферай яе дыхання, галасамі птушак. “Хава нагіла” Талі Кулер з Ізраіля (спецпрыз) прывябіла спалучэннем яўрэйскіх спеўных традыцый з ярка эстрадным гісандаваннем і кветлівымі фіярытурамі-ёдаямі.

У другі конкурсны дзень на сцэне пераважаў джаз, які даўно і трывала прапісаў на ўсіх дарослых конкурсах. Ён дае ўдзельнікам выйгрышныя магчымасці, дый далейшае развіццё эстрадных кірункаў уявіць без яго немагчыма. Але, як заўжды бывае на дзіцячых конкурсах, пры ўсёй адоранасці дзяцей, рэдка хто дасягаў стабільнасці. Прычыны трэба шукаць не толькі ў некаторых праліках выкладчыкаў, але і ў псіхалагічных асаблівасцях узросту, калі сама фізіялогія дзіцяці патрабуе хуткіх змен, кантрастаў, усё новых і новых “пераўвасабленняў”, а не трывалага “трымання планкі”. Але ж конкурс ёсць конкурс: тут перамагаюць тыя, хто лепей спалучае спрынт (уменне “выкласціся” за тры песенныя хвіліны) з марафонам усёй конкурснай дыстанцыі, што ўключае папярэднія адборы і працяглы працэс падрыхтоўкі.

Адначу Шаміля Кыязав з Кыргызстана (спецпрыз) — з мяккім нізкім рэгістрам і тэмбравымі адцення-

мі контрэнэра ў высокім. Але ж як зменіцца яго голас пасля заканчэння падлеткавай лямкі, пакуль невядома. Колькі розных інтэрпрэтацый украінскіх “Чарнабрыўцаў” даводзілася мне чуць, а такога пранікнёнага, як у Ганны Камяковай з Украіны (спецпрыз), яшчэ не сустракала. Вельмі прафесійна, узгунена, з добрай энергетыкай і цудоўным фальцэтам спяваў Эрык Мірччан (1-я прэмія). Неверагодна прыгожым голасам, яркім і праніклівым, а таксама тонкай музычнасцю вылучалася Седзі з Балгарыі. Яна падзяліла 2-ю прэмію з Ерэванам Максімам (Казахстан). Вельмі артыстычна і пры гэтым цалкам натуральна, аснэсавана, без акцёрскага і спеўнага фальшу выступіла Марыя Спасаўска (Македонія) — уладальніца свежлага тэмбру, багатага на фарбы і абертаны. Яна падзяліла 3-ю прэмію з галасістай расійкай Кацярынай Крэтавай, якой лепей удаецца адкрыта народная манера.

Заканчэнне — на старонцы 3.

у Александрыі можа стаць унёскам Беларусі ва ўмацаванне сяброўства паміж народамі, адначасу Прэзідэнт Беларусі. Александрыя стала месцам сяброўскіх сустрэч і пляцоўкай для эфектыўнай народнай дыпламатыі. Свята аб'яднала майстроў і аматараў народнага мастацтва з Беларусі, Украіны і Расіі.

Усіх уразіла цыркавое шоу. Не менш значным стаў і абласны сямейны сельскагаспадарчы кон-

Адрадзіць малую радзіму

“Беларускі народ высока цэніць мір і дабрабыт на роднай зямлі...” — гэтыя словы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Александра Лукашэнкі, што прагучалі падчас Купальскага свята ў Александрыі, сталі дакладным эпіграфам для маштабнага двухдзённага мерапрыемства і займелі далейшыя лагічны працяг у выснове Кіраўніка дзяржавы: **неабходна адраджаць малую радзіму, каб суладна працаваць, сустракаць добрых сяброў і радавацца жыццю.**

Яўген РАГІН / Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

Фестываль “Александрыя збірае сяброў” стаў, па словах намесніка Пярм’ер-міністра Беларусі Васіля Жарко, нацыянальным культурным сімвалам. Брэндаваць мерапрыемства пацярджалі і статыстыка. За два дні на

дняпроўскім беразе пабывалі больш за 110 тысяч чалавек. На свяце працавалі больш за паўсотню аб’ектаў гандлю і грамадскага харчавання.

Цяпер — больш падрабязна пра падзеі свята 8 — 9 ліпеня. Другі фестываль

курс “Уладар сяла”. Купальскае свята на беразе Дняпра было, як ніколі раней, шматструктурным і ёмістым. Да прыкладу, моладзь прэзентавала свае таленты на пляцоўцы “Беларусь — крыніца натхнення”. Пляцоўка “Друкарскі двор” распавядала пра даўнюю гісторыю і слаўныя традыцыі беларускага кнігадрукавання...

Папараць-кветка красуе не толькі ў наваколлі Александрыі. Важна захаваць гэтае харавство для нашчадкаў. Толькі тады і яны сустрачэў купальскай ноччу сваё шчасце.

Пытанні прэс-сусвету

Прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі з 52 краін наведалі Беларусь — сёння ў Мінску завяршаецца XIX Сусветны кангрэс рускай прэсы.

Кангрэс арганізаваны Сусветнай асацыяцыяй рускай прэсы сумесна з Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь, інфармацыйным агенствам Расіі ТАСС і Міждзяржаўным фондам гуманітарнага супрацоўніцтва краін-удзельніц СНД. Масква, Нью-Ёрк, Берлін, Парыж, Кіеў, Пекін — штогод месца правядзення форуму змяняецца. Беларусь прымае яго ўжо ў другі раз — упершыню гэта адбылося чатыры гады таму.

У межах задазенай агульнай тэмы — “Партнёрства ў імя будучыні: прыярытэты сучаснай цывілізацыі” — удзельнікі міжнароднага форуму з 11 па 15 ліпеня абмяркоўвалі розныя аспекты дзейнасці СМІ ва ўмовах глабалізацыі, інтэграцыйных працэсаў і лічбавай рэвалюцыі. Як адзначыў прэзідэнт Сусветнай асацыяцыі рускай прэсы Віталь Ігнаценка, тэмы абумоўлены працэсамі, што адбываюцца ў свеце і дыктуюць як традыцыйным, так і новым медыя інфармацыйных выклікі і неабходнасць хуткага рэагавання.

Пленарнае пасяджэнне адкрыў выступ Александра

Лукашэнкі, падчас якога Прэзідэнт зазначыў, што сэнс сапраўднай свабоды слова, якую ў Беларусь высока цэняць, не толькі ў магчымасці выбару, але і ў адказнасці за яго.

— Давайце будзем адзінадушны ў галюўні — у пошуку і сцвярдзенні праўды, у нашым асэнсаванні цяперашняга і будучага, — звярнуўся да журналістаў Кіраўнік дзяржавы.

Вітальныя словы ўдзельнікам кангрэсу накіраваў Прэзідэнт Расійскай Федэрацыі Уладзімір Пуцін.

Асабліва ўвага падчас пленарных сесій была надзена моўнаму пытанню.

— Руская мова — гэта і наш нацыянальны здытак, — адзначыў Александр Лукашэнка. — Беларусы за сваю шматвекавую гісторыю зрабілі немалы ўнёсак у яе развіццё, абдзялілі яе. Сёння ў нашай краіне яна мае статус дзяржаўнай нароўні з беларускай.

— Важна, што 500-годдзе кнігадрукавання так маштабна адзначаецца ў вашай рэспубліцы, — выказаўся Віталь Ігнаценка. — Францыск Скарына вельмі многа зрабіў для

развіцця славянскіх навук і моў.

Падчас кангрэсу шмат казалі пра ўплыў сацыяльных сетак і распаўсюджанне інфармацыі праз іх.

— Гэта іншая сфера нашага жыцця, новая, цікавая, яшчэ не спазнаная, якая мае вялікія перспектывы, — выказаўся першы намеснік генеральнага дырэктара ТАСС Міхаіл Гусман. — Блогеры кідаюць выклік журналістам, і гэта добра, але журналісты — гэта прафесія. Ёй трэба вучыцца, у яе ёсць свае крытэрыі, правілы, гісторыя, настаўнікі, пераемнасць.

— Мы павінны размаўляць з аўдыторыяй тымі сродкамі камунікацыі, якімі яна карыстаецца, быць зручнымі для яе, — агучыў сваё меркаванне намеснік міністра сувязі і масавых камунікацый Расійскай Федэрацыі Аляксей Волін. — Але журналістам са мім важна даводзіць, што менавіта іх інфармацыя правяраемая, змястоўная і цікавая.

Пасля абмеркавання прафесійных пытанняў удзельнікі форуму ў межах культурнай праграмы наведалі яшчэ і Полацк, а таксама прынялі ўдзел ва ўрачыстым адкрыцці міжнароднага фестывалю “Славянскі базар у Віцебску”.

Квэстам квэст

Свята ў Александрыі — годная пляцоўка для правядзення самых розных мерапрыемстваў, якія знітоўваюць традыцыі і сучаснасць, наладжваюць сувязь паміж пакаленнямі і абуджаюць у моладзі цікавасць да шчырай і жывой нацыянальнай культуры.

Прыклад гэтаму — маладзёжны купальскі квэст “У пошук папараць-кветкі”, арганізаваны Магілёўскай абласной філармоніяй. Квэст праходзіў у рамках свята ўпершыню.

У квэсце прынялі ўдзел пяць каманд з гімназіі Шклова, сярэдняй школы № 1 Шклова, Александрыйскай сярэдняй школы Шклоўскага раёна, а ў пятыю каманду ўвайшлі госці свята.

Спачатку на малой сцэнічнай пляцоўцы былі вызначаны маршруты, па якіх удзельнікам трэба шукаць Папараць-кветку. На трох хлопчых “кропках” квэста хлопцаў і дзяўчат чакалі займальныя выпрабаванні і яркія персанажы — артысты народнага тэатра Палаца культуры Магілёўскай вобласці. Удзельнікі квэста павінны былі правяць спрытнасць, кемлівасць, вынаходлівасць і каманднае адзінства.

На “Таямнічым млыне” удзельнікі сустракалі Млынар з жонкай, Кот і Русалка. Заданні, якія каманды выконвалі на гэтай пляцоўцы, былі звязаны з беларускім традыцыйным побытам і магічным выкарыстаннем паўсядзённых прадметаў (напрыклад, звычайная сценка пераўтваралася ў “павуцінне”, праз якое было вельмі няпроста прабрацца, а мятла і рыдлёўка — у рэзкімі для вяцельх скокаў).

На пляцоўцы “Зёлкавая скарбніца здароўя” траўніца цётка Ульяна і яе памочніцы — Ялінка, Васілінка і Маргарытка — правяралі, ці добра удзельнікі ведаюць беларускія зёлкі. Хлопцы і дзяўчаты павінны былі адгадаць водар знаёмых раслін і адказаць на пытанні пра кветкі і дрэвы.

Багіня Лада, яе сяброўка Купалінка і мудры Зіч на пляцоўцы “Купальскія чуды” прапаноўвалі знайсці ў Кнізе Мудрасці магічныя словы і скласці з іх чароўную фразу.

Усе каманды бліскача справіліся з заданнямі і адшукалі свае Папараць-кветкі.

Каля 800 выданняў — у дар бібліятэкам Ірака

11 ліпеня Нацыянальная бібліятэка Беларусі перадала камплект выданняў у дар Пасольству Рэспублікі Ірак у Рэспубліцы Беларусь.

Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ

Цырымонія адбылася ў рамках міжнароднай кампаніі па зборы дакументаў для папаўнення бібліятэчных фондаў іракскіх бібліятэк.

— Пасля таго, як тэарысты разбуралі бібліятэкі і спалілі велізарную колькасць кніг, мы вымушаны аднаўляць не толькі будынкі, але і фонды. Вялікую дапамогу ў гэтым нам могуць аказаць найбуйнейшыя бібліятэкі ўсяго свету, — адзначыў прадстаўнік Пасольства Рэспублікі Ірак у Рэспубліцы Беларусь Хасан Аль-Джанабі.

Намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па інфармацыйных рэсурсах Таццяна Кузьмініч выказала словы падтрымкі іракскаму боку: “Нічым не могуць быць апраўданы варварскія дзеянні, у выніку якіх знішчаюцца фонды бібліятэк. Гэта — скарбніцы сусветных ведаў! Калі ж здарылася так, што бібліятэкі забураныя, значыць, нашы святы абавязак сумесна імаганымі пастараўцамі намагацца іх фонды і садзейнічаць умацаванню іх пазіцыі ў культурным жыцці краіны”.

У падарункавы камплект увайшлі кнігі гуманітарнай тэматыкі, навучныя дапаможнікі, матэрыялы навукова-практычных канферэнцый, зборнікі навуковых артыкулаў, даведачныя выданні, прамысловыя каталогі, навуковыя перыядычныя выданні, аўтарэфэраты дысертацый і іншыя.

Многія кнігі выданы ў Беларусі і прадстаўляюць нашу краіну — яе культуру, эканоміку, экалогію, палітыку і супрацоўніцтва з іншымі дзяржавамі. Важным крытэрыем пры падборы выданняў была наяўнасць публікацый, забяспечаных анатацыямі на англійскай мове, альбо англамоўных фрагментаў.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОДНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальніца — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРІН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАБАВА; **адказны скартар** — Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ; **рэдактары** **дзелу:** Надзея БУЦІВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, **спецыяльны рэдакцыя:** Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТОВА, Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ; **аглядальнік карэспандэнцыі:** Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОБАД; **карэктар** — Міла ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by, E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чвэрць паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рахунковы адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Тэлефон прыватны: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чвэрць паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паводле тэмы: **прэзыдэнт**, **палітыка** і **ліва па баку**, **пашпартныя звесткі** (нумар пашпарту, дату выданні, кім і калі выданы і пашпарт, асабісты нумар), **асноўнае месца працы, зваротны адрас**. Аўтарскія рукапісы не рэдакуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нечуждыя да ацэнак рэдакцыі матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

“Культура”, 2017. Наклад 4 277. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 14.07.2017 у 20.00. Замова 2457. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Алёна БЕЛАНЖКА
Фота Крысціны ГАНЧАРОВАЙ

(Пачатак на старонцы 1.)

Ды ўсе роўна лепей за ўсё была "наша Маша" — магіляўчанка Марыя Магільная. У першы конкурсны дзень і на гала-канцэрце адрыцкіх фестываляў яна выконвала песню "Душы так хочацца святла" Наталлі Скапец на словы Тацяны Шурынавай. Гэта кампазіцыя была напісана менавіта для дзяўчыны — з рэчытатыўна ўскалываным запевам, кантыленным прыпевам, дзе сапраўды "душа спявае", з яркай кульмінацыяй і ўзнёсла ціхай пастюдый. "Ключом" да песні, яе выкананне і самога аблічча Машы сталі, на мой погляд, кантраст і яднанне ўзнёслай духоўнасці з сакавітымі фарбамі ўсёй колеравай палітры. Тыя ж "аблачынка з вясёлкай" былі і ў сцэнічным строі юнай спявачкі (доўгая белая сукенка з рознакаляровымі палосамі ўставак), і ў голасе. У адрозненне ад многіх іншых канкурсантаў, Маша паказала, што ўмее спяваць не толькі гучна ды "сценабітна", але і ціха, душэўна, — а гэта, насамрэч, куды больш складана. Цудоўна прагучала ў яе і англамоўная кампазіцыя другога конкурснага дня — стільна, з добрай энергетыкай, выдатным маўленнем, дакладна распрацаванымі рухамі.

дзедзі не былі рухі, але выконвалі іх то недасканала, без належнага лоску і шарму, то надта стомлена. Але ж былі і надзвычай дакладныя спалучэнні песні, выканання, відэаэрагу на экране і падтанцоўкі.

Пры ўсіх "дарослых сур'эзнасцях" спаборніцтва арганізатары заўсёды імкнуцца стварыць атмасферу сяброўства, казачнага чараўніцтва. У мінулыя гады для лёсавання абіралі паркавую зону, везлі дзяцей туды на кацеры,

натуральнай сцэнічнай манерай Івана Вабішэвіча ў ролі Гарадавога. Дый сцэнічныя строі тых жа "Начных шоргатаў" і "Вулічных гукаў" маглі быць больш зграбнымі, каб не псаваць дзвяочыя фігуры.

Юбілейна-выніковая кадэнцыя

Дзіцячая эстрадная творчасць сёння выйшла на ўзровень магутнай шоу-індустрыі. Яна прабуе не адно непасрэднасці і разумення таго, што ўсе дзеці — тале-

дзіячы рэпертуар адышоў на другі план. Шкада! Бо конкурсную песню пры жаданні можна зрабіць з абсалютна любога музычнага матэрыялу. Былі б таленавітыя апрацоўшчыкі ды аранжыроўшчыкі! Сёлета такіх прыкладаў, на жаль, не сустрэлася. Адзіным "цалкам дзіцячым хітом" быў мультыжаны "Блакiтны вагон" Уладзіміра Шаінскага ў выкананні Элен з Грузіі (спецпрыз). Але рымейку відэаочна не хапала смелых музычных фантазій.

спіс літаральна кожнага ўтрымлівае, акрамя спеваў і, шырэй, заняткаў музыкай, яшчэ значны пералік дасягненняў у спорце, лінгвістыцы, тэатральным мастацтве, тэлепраектах, спробы правяць сабе вядучым, фота-, топ-мадэлю і да таго падобнае. Звернем увагу і на тое, як стільна, з густам сталі дзеці апрацаваны. Цяпер над кожным з удзельнікаў шчыруюць не адно бацькі і выкладчыкі, але і, даволі часта, цэлыя каманды дызайнераў і стылістаў. Ва ўсіх удзельнікаў — як мінімум па два шыкоўныя строі: на-

агульных выхадаў, лёсавання. Усё, як у дарослых. І нават лепей.

Юбілейны конкурс у чарговы раз пацвердзіў: цудоўных галасоў — процьма. Добра падрыхтаваныя дзеці — таксама. Як і бацькоў, гатовых дзелаць сваёго дзіцяці на самаахварнасць і немалыя грашовыя ўкладанні. Усё больш становіцца і добрых выкладчыкаў: конкурс "Славянскага базару..." з'яўляецца для іх своеасаблівым майстар-класам. Ён чым далей, тым больш не проста даганяе, але і пераўзыходзіць дарослыя па самааддачы, цікавым рэпертуары, свежасці і шчырасці выканання. І гэта робіць яго не "дапаўненнем" да фестываля з паяншаль-

Спявалі дзеці на віцебскай планеце

Заўважым фарбы антуражу

Спалучэнне дзіцячасці з найноўшымі эстраднымі тэндэмамі, сучаснымі мастацкімі тэндэнцыямі выявілася і на цырымоніі лёсавання, і ў знешнім антуражы конкурсных праслухоўванняў. Усё было — па самых высокіх "дарослых" рахунках, уключаючы тыя ж плазменныя экраны ў Канцэртнай зале "Віцебск", дзе праходзілі выступленні і гала-канцэрт. Азначаныя вышэй джазавыя прыярытэты конкурснай стылістыкі адбіліся і на запрашэнні гасцей: увесь дзіцячы блок фестываля аздабляўся стільным, харызматычным калектывам Jazz City Band (Магілёў) з моцнымі меднымі духавымі і элементамі тэатралізацыі.

Яшчэ больш стылёва размаітымі сталі заўсёды падтанцоўкі дзіцячых конкурсных песень. Сёлета куды больш шырока ў іх былі прадстаўлены не толькі эстрадны і джазавы танец, балетная неакласіка і бальныя кірункі, але і сонтэмпары дансе. Паболела колькасць танцавальных калектываў, якія дапамагалі канкурсантам. Хаця, прызнацца, іх выканальніцы ўзровень быў няроўным. Некаторыя танцавальна-пластычныя кампазіцыі зусім не адпавядалі стылістыцы песень (як, да прыкладу, спалучэнне запаволеннага брычка з опернай кантыленай). А нейкія, на жаль, былі недастаткова цяжкі, наадварот, залішне адрэпетаваны. Не,

запускалі для іх атракцыёны. Сёлета ўсё гэта было крыху больш сціпла, але традыцыя захавалася: лёсаванне і конкурсныя выступленні былі знітаваны тэматычна. Атрымаліся "Вялікія музычныя прыгоды" ў фестывальным "горадзе". Дзейнымі асобамі выступалі шматлікія вядучыя, сувядучыя і, канешне, канкурсанты.

Праўда, у сцэнарыі сустракаліся крыўдныя "ляпы", калі, да прыкладу, дзяўчынку-тынэйджара называлі "мадам". Ці выдалі наступныя блэзгудзіцы: "Калі прыбраць усе чорныя клавішы, не атрымаецца сыграць ніводнай мелодыі". Насамрэч, яшчэ як атрымаецца! "Якія гукі можна пачуць толькі днём?" — "Спеўны салюцікі". А той, між іншым, спявае незалежна ад часу і лепей чуваць яго ў вечаровай ды начной цішы. "Прыпынак у музычнай краіне — гэта паўза". Насамрэч, гэта фэрмата. А паўза — гэта цішыня. Ці, калі працяглая — чаканне. "Я не ўмею правільна сплываць ноты для зыхатлівага гучання музыкі". А гэта ўвогуле — як? Уражанне, быццам рабілі камп'ютарны пераклад з замежнай.

Як і ў мінулыя гады, многія з сувядучых надта многа крыўляліся, крычалі, што асабліва рэзала вока і слых побач з цалкам

навітыя, толькі кожны павойму, але і механізмаў па найбольш аптымальным ператварэнні юнай адоранасці-захвалення-апантанасці ў гатовы шоу-прадукт. І, вядома, адпаведнага ўкладання грошай. Таму не дзіва, што пераможцы віцебскага спаборніцтва атрымліваюць грашовыя ўзнагароды (ад адной да пяці тысячачу долараў), а на пытанні журналістаў, як збіраюцца іх патраціць, кажуць не толькі пра смартфон, ды скартары для сябе і падарункі-сувеніры для сяброў і блізкіх, а найперш пра цалкам дарослыя рэчы: паездкі на іншыя конкурсы, выданне дыскаў, набыццё новых песень, сцэнічных строяў — ды што заўгодна, акрамя стэрэатыпаў нахштатт гумкі і марозіва.

А як змяніўся дзіцячы рэпертуар! Яшчэ некалькі гадоў таму гэта былі, з аднаго боку, вельмі простыя, літаральна на некалькі нотаў, песенькі, выканаўчыя якіх ні на што не прэтэндавалі. Другую частку складалі цалкам дарослыя кампазіцыі, якіх з гадамі становілася ўсё болей. Што ні кажыце, а дзеці добра ўмеюць капіраваць, хаця і выглядаюць у ролі гэтых "сталых зорак" не заўсёды натуральна — часам нягэгла, камічна, а то і ўвогуле парадыйна.

Сёння многія рэпертуарныя праблемы знайшлі сваё вырашэнне. Дзякуючы спаборніцтвам такога ўзроўню, як на "Славянскім базару...", з'явілася шырокая катэгорыя ўласна конкурсных дзіцячых песень, часта напісаных для пэўнага выканаўцы. А вось вядомы і ўлюбёны некалькімі пакаленнямі

Вельмі заўважнай з гадамі стала тэндэнцыя комплекснага развіцця мастацкіх схільнасцяў дзяцей. Практычна ўсе яны (за рэдкім выключэннем тых, хто папросту крыху разгубіўся) сёлета добра рухаліся, спявалі з сапраўдным артыстызмам. Ды як іначэй, калі "паслужны"

цыянальныя, менавіта сцэнічныя, менавіта сцэнічныя, са "спасылкамі" на вобразна-тэматычны лад абранай песні, і дзіцяча-падлеткавыя, "модныя кія", ды не растыражаваны. Здаралася, было і па тры-чатыры змены ўбрання: не толькі для кожнай з песень, у залежнасці ад іх стылю і тэматыкі, але і для

на-ласкальнай назвай "Славянскі базарчык", як гэта было калісьці, а адной з найболей значных частак форуму. Больш дакладна, тым яго складнікам, які вызначае будучыню не толькі нашага фестываля, але і сусветнага эстраднага мастацтва.

Быццам на юбілей сваяка...

У Купалаўскім мемарыяльным запаведніку "Вязьніка" 8 ліпеня прайшоў традыцыйнае свята пазіі, песні і народных рамёстваў "З адною думкаю аб ішчэці Беларусі", прымеркаванае сёлета да юбілею Песняра. Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, як заўсёды, падрыхтаваў адмысловую разнастайную праграму, а гасцямі свята сталі не толькі жыхары нашай краіны, але таксама сябры музея з замежжа.

На пачатку канцэртнай часткі ў неба запусцілі вель-

зарную нізку шароў з хэштагам #любіюКупалу, якія павольна ўздзімаліся да белых аблокаў, радавалі вока і выяўлялі ўсёму свету нягасную любоў беларусаў да Песняра.

Музычныя творы на вершы Янкі Купалы гучалі ў выкананні салісткі Белдзяржфілармоніі Марыны Васілеўскай, фальклорна-этнографічнага ансамбля "Неруш", вакальнага ансамбля "Заранак" Нацыянальнага цэнтра музычных мастацтваў імя Уладзіміра Мулявіна, а таксама мастацкіх калектываў Маладзечанскага раёна.

Падарункам стаў выступ Беларускага дзяржаўнага ансамбля "Песняры". Калектывы выйшлі на сцэну ў абноўленым складзе і вы-

канаў творы з праграмы "Шчаслівае" на словы Янкі Купалы. На канцэрце адбылася прэм'ера песні "Генацвале". Асабліва цёпла і з цікавасцю прынялі ансамбль зусім маленькіх беларусаў — іх захваленню проста не было межы. А знакамітую "Малітву" можна было пачуць у запісе ў выкананні Уладзіміра Мулявіна. Гэтая частка музейна-і экспазіцыі ў доме пээта настолькі абуджае пачуцці, што многія наведвальнікі былі не ў стане стрымліваць слёзы.

На тэрыторыі запаведніка Асацыяцыя фларыстаў Беларусі была створана некалькі маштабных фотазон. На фоне яркай канструкцыі з вельзарных пунцовых літар, якія складалі ў адзін вятлікі надпіс "Янка Купала", фатаграфаваліся госці свята. І, здаецца, нават самыя дарослыя наведвальнікі адчувалі дзіцячае захваленне ад убачанага. Фотаздымкі з вельзарнай хуткасці разнесліся па прасторах інтэрэнту.

...Без сумневу, гэты дзень запомніцца ўсім прысутным, бо атмасфера, якая панавала на Купалаўскай зямлі, была надзвычай цёплай. Як быццам вялікая шчаслівая беларуская сям'я прыехала адзначыць юбілей свайго блізкага сваяка.

Марыя КОРКІНА
Фота аўтара

Лічбавы падыход

Як не "ўляцець" у капеечку?

Паход у музей — найлепшы варыянт для баўлення часу ўсёй сям'ёй. Тут табе і мастацтва, і гісторыя, і цікавыя артэфакты, і новыя ўражанні, асабліва для дзяцей і падлеткаў. Праўда, цэны на білеты ў айчынныя музеі часам "кусаюцца". І нават вельмі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Так, ніхто не спрачаецца, што сустрэча з прыгожым вартая патрачаных грошай. Але ж, зразумела, далёка не кожны гатовы развітацца з вялікай сумай, каб схадзіць у той або іншы музей. Між тым, цэны ў некаторых з іх — цалкам еўрапейскія. Напрыклад, уваходны білет у замкавы комплекс "Мір" сёння каштуе для сараговага наведвальніка 12 рублёў. Гэта ў панядзелак — пятніцу. У выхадныя трэба будзе дадаць усе 14 рублёў "з носа". Для студэнтаў і школьнікаў білеты каштуюць у два разы меней.

Амаль такая плата за ўваход — і ў Нясвіжскім палацава-парковым ансамблі: тут трэба дадаць 14 рублёў за наведанне ў будні і ў суботу. А ў нядзелю — з 3 чэрвеня па 27 жніўня — кошт будзе роўны 16 рублям. Калі ўлічыць, што сярэдняя беларуская сям'я складаецца з 3 чалавек, дык паход у рэзідэнцыю Радзівілаў у апошні дзень тыдня ўлетку абыдзецца ў даволі важкую суму ў 40 рублёў (16+16+8). А да Нясвіжа ці Міра трэба ж яшчэ і дабрацца...

Прычым гаворка тут — пра простае наведанне экспазіцыі. Пра экскурсію з экскурсаводам я нават і не заікаюся: падобны музейны "шпацыр" выйдзе яшчэ даражэй. У Міры, напрыклад, за экскурсійнае суправаджэнне трэба будзе дадаць па 12 рублёў за кожную частку экспазіцыі, у Нясвіжы — 26 рублёў. З улікам дарогі, харчавання і саміх білетаў нядзельны адпачынак усёй сям'ёй можа "ўляцець" зусім не ў капеечку...

У наваколлях Мінска цэны крыху меншыя. Напрыклад, у Беларускай дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту уваход для звычайных гасцей каштуе 6,5 рублёў, студэнты аддадуць за квіток 4, а школьнікі — усяго 3 рублі. На святочныя мерапрыемствы (скажам, на нядзюнае "Купалле") цана білета ў беларускі скансен была крыху больш высокай — 10 рублёў для дарослых, 5 — для студэнтаў і школьнікаў.

— На маштабныя святы мы за свай кошт прывозім артыстаў, запрашаем майстроў народнай творчасці, якія ладзяць майстар-класы, плануем цікавыя квесты і гэта далей, — адзначае "К" дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея народнай

архітэктуры і побыту Эдуард Багдановіч. — Таму і выхадзяць такія кошты на білеты. Але не варта думаць, што мы ад гэтага значна выйграем: датычна такіх мерапрыемстваў як "Зялёныя святы" ці "Купалле", калі да нас прыязджае 200 — 300 чалавек, гаворка вяртае весці толькі пра самаакупнасць, а ніяк не пра прыбытак, асабліва значны.

Разам з тым, праблема высокіх коштаў на білеты ўсё-такі існуе. Напрыклад, у Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку "Нясвіж" пра гэта ведаюць.

— Самі даўно хацелі знізіць кошты на білеты, але ж расцэнкі на іх зацвярджаюцца ў Міністэрстве культуры Беларусі, і мы проста не маем права іх змяняць, — патлумачыў "К" кіраўнік установы Сяргей Клімаў. — З іншага боку, агучаныя кошты — сённяшняе рэальнасць: яны вылічваюцца па выдатках на зарплату супрацоўнікам, камунальным плацяжы, рамонтных работ у музеі і гэтак далей. Не варта забываць, што дзяржава фінансуе нас усяго толькі на 25 %. Усё астатняе мы павінны зарабляць самі.

Як кажа Сяргей Клімаў, у агучанай праблеме ёсць і яшчэ адзін нюанс, пра які варта памятаць.

— Кожная музейная ўстанова Беларусі мае адзін бясплатны дзень на месяц для наведвання, у тым ліку і мы, — кажа дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Сяргей Клімаў. — У гэты дзень да нас прыязджае да 50 груп турыстаў, а ў музейных залах тады — поўны аншлаг. Так што зніжэнне кошту на білеты ў такім выпадку не зусім апраўдана, бо раз на месяц нашу ўстанову можна наведваць увогуле цалкам бясплатна. Хаця, каб дзяржава кампенсавала нам выдаткі, мы, натуральна, пайшлі б на гэты крок і знізілі кошты білетаў.

***

Агучаныя кошты маюць сваю аб'ектыўную абумоўленасць. Іншая справа, што маркетынгавыя падыходы і стратэгіі ў айчынных музеях маглі б быць больш лаяльнымі да людзей з сям'ямі або да мясцовых жыхароў, якім высокія "сталічныя" цэны на білеты проста "не агораць". Можна было б, напрыклад, увесці адзіны білет на ўсю музейную экспазіцыю або прадугледзець у музеях зніжкі для бацькоў з дзецьмі — і тады б падобных пытанняў ні ў наведвальнікаў, ні ў журналістаў увогуле не ўзнікала. Балазе, фраза "быць бліжэй да людзей" — гэта ж не толькі лозунг савецкай прапаганды, а і закон паспяховага рыначнага экспансіўнасці. Але ці будзе ён ажыццэўлены ў айчынных музеях на прыктыцы? **К**

15 ліпеня — чарговая гадавіна Грунвальдскай перамогі, якая спыніла тэўтонскі націск на славянскі ўсход і стала адной з перадаючых дзяржаўнасці. Гэта добрая нагода паразважаць пра ролю ваенна-палітычнага чынніка ў нашай гісторыі, пра тое, як жыццё на еўрапейскім скразняку, на скрыжаванні ваенных дарог паўплывала на фарміраванне Беларускага соцыуму і Беларускай ментальнасці. Напэўна, лепшым месцам для такіх разважанняў былі б залы адпаведнага музея з эфектнай і прадуманай экспазіцыяй. Але... гэта магчыма хіба ў перспектыве.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Ганны ШАРКО

Перспективы музея "на выселках"

Ці можа з'явіцца ва Уруччы наш аналаг Паклоннай гары?

Былы Дом афіцэраў выглядае несамавіта.

Дабрацца пакуль складана

Хоць і лічыцца, што вайна супярэчыць самой натуре, сутнасці чалавека (так, у прыватнасці, сцвярджаў, зыходзячы з свайго вайсковага досведу, Леў Мікалаевіч Толстой), але, што ні кажы, гісторыя цывілізацыі — гэта найперш гісторыя войнаў, збройнага супрацьстаяння; гісторыя агрэсіі і супраціву. Нездарма ва ўсіх народаў (нават у тых, хто спавядае міралюбства, бо не мае патрэбы для экспансіўнасці) салдат — паважаны чалавек, і ў цэнтры кожнай сталіцы абавязкова знайдзецца месца для мемарыялаў у гонар ваенных перамог, сапраўдных ці міфічных.

Збройны чыннік у нашай барацьбе за месца пад сонцам часта быў вырашальным — Няміга, Грунвальд, Орша, Першая і Другая сусветныя войны. У Беларусі шмат музеяў ваеннай тэматыкі, дзе сабраны каштоўныя дакументы і ўнікальныя артэфакты. Аднак

дазволі сабе меркаванне, што іх экспазіцыі не даюць адказу на пытанне, якое абавязкова мусяць задаць дапытлівы глядач: а ці ёсць уласна беларуская ваенная (а значыць, і палітычная) гісторыя, або Беларусь у розныя часы і пад рознымі гістарычнымі імёнамі выступала пераважна (ці нават выключна) як інтэграваная частка вялікіх геапалітычных утварэнняў?

У Мінску ёсць Музей ваеннай гісторыі Рэспублікі Беларусь, які, на маю думку, мог бы запойніць згаданую ідэалагічную лакуну і пераканаўча сцвердзіць суверэннасць беларускай гісторыі — пры наяўнасці канцэптуальна выверанай і правільна пабудаванай экспазіцыі. Але пакуль, нягледзячы на гучны тытул, рэальны статус музея — перыферыяны, а яго магчымасці ўплыву на грамадскую думку — вельмі сціплыя. Што тут казаць, калі далёка не кожны мінчанін нават ведае, як туды дабрацца!

вагай стаўлюся да савецкай гісторыі. Але музей з такім гучным тытулам, усё ж, мусяць быць іншым.

"Пераагрузка" ў новым статусе

Гэтае меркаванне падзяляе і дырэктар Музея ваеннай гісторыі Рэспублікі Беларусь Сяргей Азаронак, з якім карэспандэнт "К" меў гутарку. Размова тычылася перспектывы развіцця згаданага музея, ператварэння яго з культурнай установы, вядомай хіба шыцельнаму колу спецыялістаў, у навуковы і асветніцкі цэнтр, які мог бы каардынаваць працу па патрыятычным выхаванні ў маштабе ўсёй краіны.

На думку спадара Азаронка, для паспяховага выканання гэтай функцыі трэба падвысіць статус музея з ведамаснага да нацыянальнага. Новы статус дазволіць па-новаму падсыці і да фарміравання фонду, і да пабудовы

экспазіцыі, і да культурна-асветніцкай працы, якую могуць і мусяць ладзіць музейшчыкі.

Паўныя падставы для заяўкі на новы статус ужо ёсць. Існуе музей дастаткова даўно, і пастаянную экспазіцыю мае, і прадметаў у ёй прадметы катэгорый "0" і "1". Першая ўключае каштоўнасці суб'ектнага значэння, другая — нацыянальнага. Нулявой катэгорыі адпавядае штурмавы сцяг 50-й гвардзейскай стралковай дывізіі, які быў замаца-

ваны на адной з калон Рэйхстага. Перамога над фашызмам — падзея сусветна-гістарычнага значэння, і гэтая акалічнасць дае падставы лічыць яе святыні каштоўнасцю найвышэйшай катэгорыі. Да катэгорыі "1" адносяцца ўнікальныя ўзоры самаробнай партызанскай зброі. Музей мае рэчы, якія належалі асобам ужо легендарным — маршалам Жукава, Баграмяну, Васілеўскаму, Будзёнаму. А таксама — надзвычай рэдкія экспанаты, датычныя дзвюх сусветных войнаў...

А вось чаго музею дакладна не стае, дык гэта піяру. Але, па словах дырэктара, работа ў гэтым напрамку вядзецца. Будучы і навуковыя канферэнцыі на базе музея, і асветніцкія ды рэкламныя выданні. Балазе, у актыўнасці ўжо ёсць паспяхова праект "Мы перамаглі!" Ён экспанваўся ў Маскву на колішній ВДНГ СССР (цяпер гэта Усера-

“Ціка” музейнай экспазіцыі — сцяг, які быў на Рэйхстагу.

сійскі выставачны цэнтр), у павільёне нумар 19, што належыць нашай краіне і нядаўна адкрыўся пасля рэканструкцыі. Людзей была процьма, усё атрымалася вельмі кранальна, душэўна... Затым выстава вандравала па дамах інвалідаў, дзе нямала ветэранаў Вялікай Айчыннай, па абласных музеях. Была яна і ў леташняй культурнай сталіцы краіны Маладзечне.

**Пачэсны пасад між...
музеямі**

Менавіта Грунвальдская бітва бачыцца дырэктару музея адным з цвікоў будучай экспазіцыі — разам, напрыклад, з грунтоўна распрацаваным інфармацыйным блокам, прысвечаным абароне Брэсцкай крэпасці. Пакуль што ў нас няма музеяў высокага ўзроўню, дзе б адлюстраваліся абедзве гэтыя падзеі. Хаця няма сумневу, што абедзве яны адыгралі важнае значэнне ў гісторыі нашага народа.

Сяргею Азаронку не падабаюцца развагі пра тое, што Музей ваеннай гісторыі ў пэўным сэнсе дубліруе іншыя музеі — у прыватнасці, Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Яно і зразумела, бо калі гэты тэзіс развіць далей, можа паўстаць пытанне пра мэтазгоднасць існавання ўстаноў, якую ён узначальвае. Аднак спадар Азаронак даводзіць, што яна мае канцэпттуальную адметнасць і ў сваім родзе ўнікальная. Прыкладам, Музей гісторыі ВАВ засяроджаны на адной, хоць і лёсавызначальнай для нашага народа, тэме.

Як заўважае Сяргей Азаронак, у яго экспазіцыі не адлюстраваны вайна ў Афганістане ды іншыя ваенныя канфлікты, удзел у якіх у складзе Савецкай Арміі бралі і нашы сучасныя вайскаўнікі. А ўспаміны і сведчанні ўдзельнікаў тых падзей — надзвычай каштоўны гістарычны матэрыял, які неабходна тэрмінова збіраць і аналізаваць. Пагатоў, ветэраны вайны ў Карэі і В’етнаме — людзі, мякка кажучы, ужо не маладыя. Аднавадна, трэба паспеець... Да ўсяго, на думку дырэктара, у цэнтры увагі ваеннага музея па-

Ваенная гісторыя нашага краю адлюстравана тут ад “свой даўніны”.

Праз гэты тэлеграфны апарат Георгій Жукаў атрымліваў дырэктывы Стаўкі.

Асабістыя рэчы перадаюць дух мінуўшчыны.

У цэлым, экспазіцыя даўно не мянялася.

вінна быць і нядаўняй гісторыя мірнага часу.

— Лічу неабходным адлюстраванне ў нашай экспазіцыі працэсу пабудовы арміі суверэннай Беларусі, — кажа Сяргей Азаронак. — Уявіце, 230 тысяч вайскоўцаў Чырвонасцяжнай Беларускай ваеннай акругі і недзе 20 тысяч вайскоўцаў Супрацьпаветраннай абароны цэнтральнага падпарадкавання былі трансфармаваныя ў кампактныя і мабільныя Узброеныя Сілы Рэспублікі Беларусь. І гэта адбылося без стварэння сацыяльнага напружання, бо дзяржава паклапацілася, каб тыя афіцэры, што былі пераведзены ў запас, атрымалі патрэбныя краіне грамадзянскія спецыяльнасці і працаўладкаваліся. А таксама варта будзе распавесці пра падзвігі нашых вайскоўцаў у мірны час, пра вучэнні, міжнародныя кантакты, пра наш унёсак у падтрыманне міру і стабільнасці ў рэгіёне і за яго межамі. Наша армія ўжо адным фактам свайго існавання служыць гарантам спакою на межах Беларусі.

Зразумела, што і Нацыянальнаму гістарычнаму Музею ваеннай гісторыі таксама не канкурэнт, але памагаты. Бо займаецца грунтоўнай распрацоўкай тэм, якія ў экспазіцыі першага па аб’ектыўных прычынах могуць быць пазначаны толькі пункцірам.

Ваенны піяр і лекі ад страху

Сяргей Азаронак перакананы, што самай важнай мэтавай аўдыторыяй яго музея мусяць стаць моладзь. Прышошы туды на экскурсію, прадстаўнікі новага пакалення павінны адчуць гонар за сваіх продкаў, на свае вочы пабачыць дакументы або артыфакты, датычныя сваёй сям’і, адчуць непасрэднае дачыненне да вялікай гісторыі і лёсу радзімы.

— Перакананы, што наш музей можа зрабіць вялікі ўнёсак у патрыятычнае выхаванне моладзі, — кажа Сяргей Азаронак. — Каб у прызыўнікоў не было страху перад арміяй, трэба грунтоўна заняцца музейнай педагогікай і эфектыўным піярам Узброеных Сіл. Скажам, прыходзіць хлопце ў музей, цікавіцца канкрэтнай танкавай брыгадай ці сіламі спецыяльных аперацый. Націскае на экран — і на табе інфармацыю пра службу ў канкрэтным падраздзяленні, вайсковыя побыты, перспектывы ўладкавання ў жыцці пасля службы з улікам армейскага досведу і атрыманай у войску спецыяльнасці. Цікавіцца, якая тэхніка на ўзбраенні — калі ласка! Якія бываюць парашуты — таксама глядзі. Эвалюцыя стралковай зброі ад АК-47 да сённяшніх узораў — усё на экране. Нават калі хочаш стрэліць з пісталета ці гарматы, дык і гэта можна зладзіць (зразумела, віртуальна) з дапамо-

Дзяжурны па нумары

**Слова аб
FM-піянеры**

На пачатку 2000-х у газеце, у якой я тады працаваў, быў апублікаваны матэрыял Аляксея Пратасавы пад гучнай і правакацыйнай назвай **FM Must Die! У ім аўтар (цяпер — альтэрнатыўны музыкант, які згубіўся дзесяці ў “ёўропах”, а тады, між іншым, радыійшчык!) даволі-такі жорстка выказаўся з нагоды айчыннага вяшчання на адпаведных хвалях. Думам, пра сённяшні эфір Аляксея наогул нічога пісаць бы не стаў — можа, хіба адзначыць, што тое радыё ў параўнанні з гэтым было аазісам? Прынамсі, для людзей аўтсайдарскай у здаровым сэнсе культурнай арыентацыі. Няма ўжо даўно таго прахлятага Пратасавым FM, сышло. І сыходзяць тыя, хто былі піянерамі яго, пры кім яно і пачало ў сілу самых розных прычын ператваралася ў гэтак нялюбое Аляксеем СМІ.**

Алег КЛІМАЎ

Не стала Сяргея Прохарава. Вядомаму тэлеведучага і легендарнага, як казалі тады — на старце 1990-х, радыёведдзя. Без перабольшвання можна лічыць, што з яго смерцю ў чымсьці скончылася і тая вялікая айчынная FM-эпоха. Час, калі ён з калегамі адкрыў для тысяч і тысяч слухачоў новую музыку, якая ў карані адрознівалася ад савецкай і постсавецкай эстрады, калі распавядаў у эфіры пра сапраўды сучасныя напрамкі і актуальныя артыстаў, ставіў іх песні.

Гэта быў чалавек, які глыбока разбіраўся ў самых розных музычных тэмах. Але, вядома, першай яго любоўю быў рок. Таму і на выпадкова ён аднойчы апынуўся на “Радыё Рокс” — на апошній у яго жыццё станцыі. У гады, калі на ёй “варажыла” заездная маскоўская “зорка” радыёэфіру Уладзімір Туз — напэўна, самы папулярны радыійшык у краіне. А работнікі “Рокса” былі асабіста для мяне, які таксама меў непасрэднае дачыненне да музыкі сучаснай і актуальнай, амаль што небажыхарам!

Не ведаю, якога памеру душэўную рану атрымаў Сяргей, калі яго FM перафарматавалася ў тое, чым яно ёсць цяпер. Ніколі з ім дэталёва на гэтую тэму не размаўляў, але па якіхсьці рэліках, кароткіх эмацыйных усплёсках было зразумела, што перажыў гэтыя ператворы ён нялёгка. І, тым не менш, гэтай роднай хаце не здрадзіў. Сілай прымусіў сябе успрыняць тое, што ў музыцы не прымаў, жыўся з ім? Напэўна. Ведаю дакладна: многія і многія выбіралі гэта радыё толькі таму, што чулі на ім голас Прохарава.

Хай не пакрыўдзіцца цяперашнія ўладары эфіру і топаўня яго асобы, але з сыходам Сяргея гісторыя беларускага радыёвяшчання для мяне, хутчэй за ўсё, завершыцца назавжды. Верагодна, буду яшчэ вельмі перыядычна паслухоўваць каго-небудзь з тых, з кім Прохараў пачынаў (колькі іх засталася — два-тры?), не выключана, што па працы дзевяціцца аकुццця ў хвалі... хваль. Але гэта ўжо іншая гісторыя. Любае-нялюбое FM у асобна ўзятым выпадку такі загадана доўга жыць, як і звычайна Аляксея Пратасавы. Песні і выканаўцы добрыя засталіся і яшчэ нараджаюцца, а вось з “радыёлюдзьмі” маштабу Сяргея Прохарава, падаецца, у нашай краіне зусім дрэнна.

Магчыма, сустрэнемся, Сярожа. Пакуль.

К

гай сучаснага інтэрактыўнага абсталевання.

Цэнтр на ўсходзе

Зразумела, для ўвасаблення такіх планаў музею патрэбныя дадатковыя плошчы. Сёння ён займае толькі частку колішняга Дома афіцэраў ва Уручы, пад адным дахам з тэлестудыяй і мноствам дробных арандатараў, якія прапаноўваюць бытавыя паслугі або нечым гандлююць. Агульнае ўражанне ў наведвальніка складаецца даволі несамавітае.

Без сумневу, і наваколнюю тэрыторыю з мемарыяльным комплексам вайсковай часткі, якая тут калісьці знаходзілася, трэба таксама давесці да ладу. У выніку, у не надта прэзентабельных сёння мінскіх усходах можа ўтварыцца адзіны гісторыка-культурны комплекс з моцным патэнцыялам развіцця.

На маю думку, калі гэта здзейсніцца, калі будуць

капітальныя ўкладанні ў інфраструктуру музея і, галоўнае, будзе распрацавана канцэпцыя экспазіцыі, якая б адпавядала стварэння чыннікам беларускай нацыянальнай ідэі, дык Музей ваеннай гісторыі мог бы стаць для Мінска свайго кшталту аналагам маскоўскай Пачы, пад адным дахам з тэлестудыяй і мноствам дробных арандатараў, якія прапаноўваюць бытавыя паслугі або нечым гандлююць. Агульнае ўражанне ў наведвальніка складаецца даволі несамавітае.

Мяркую, што планы ператварэння музея, які цяпер месціцца ў некалькіх не надта прыстасаваных для экспазіцыі пакоях зусім не музейнага будынка, мусяць быць увязаны з планами комплекснага развіцця Уручча. Колішні ваенны гарадок з часам павінен стаць паўнаватасным гарадскім раёнам, а музей — ягоным культурным цэнтрам. Зрэшты, чаму б перыферыяльнаму раёну не мець каштоўнасць нацыянальнага маштабу?

К

Мабыць, Іван Вабішчэвіч, яшчэ вядомы перш за ўсё пад сцэнічным псеўданімам Дзядзька Ваня, — самы ласы ў айчынным шоу-бізнэсе на розныя замежныя музычныя спаборніцкія тэлепраекты. Што так вабіць у іх лідара гурта "Дзядзька Ваня і пляменнікі" (былы OneHellThing), чаго ён хоча дамагчыся, удзельнічаючы ў такіх шоу, мы і паспрабавалі высветліць.

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

— **Раствумач, чаму ты — папулярны на радзіме арыст, якога ведаюць і ў суседніх краінах, — раз за разам удзельнічаеш у такіх праектах?**

— Тлумачу на прыкладзе майго самага першага міжнароднага конкурсу — "Новая хваля", які прайшоў у 2008 годзе ў Юрмале. Пасля яго пра мяне сям-так даведаліся і за межамі Беларусі, але, прыехаўшы на конкурс як музыкант гурта OneHellThing ды ўжо маючы адпаведны рэпертуар, я "ператварыўся" ў Дзядзьку Ваню, у якога рэпертуару, натуральна, не было. Ёта значыць, на радзіме ў нас — у мяне і OneHellThing — усё з творчай рэалізацыяй было ў парадку, а вось "скарарць" замежжа ў якасці Дзядзькі Вані мне не было з чым. Хаця, быццам бы, гэтыя два праекты адзін з адным вязаліся.

Зрэшты, гісторыя Папялушкі са мною не здарылася, і мінімальныя надзеі на тое, што, заўважыўшы мяне, хто-небудзь з маскоўскіх прадзюсару пачне раскручваць Дзядзьку Ваню, не спраўдзіліся. Ну а калі выканаўца, які не мае "зорнага" статусу, з нейкай прычыны выпадае з артыстычнай абоймы нават на паўгода, то вярнуцца яму бывае вельмі няпроста. Што ўжо казаць пра мяне — толькі думаў стартануць на іншым рынку. Адпаведна, пра Дзядзьку Ваню за мяжой хутка забыліся.

Але ўсведамленне таго, што з'яўленне ў якім-небудзь тэлешоу — гэта самы танны варыянт заявіць пра сябе, у мяне ўзнікла. Як і, само сабой, жаданне развівацца, не абмяжоўваючыся тэрыторыяй толькі адной дзяржавы, хай і самай любімай. Таму і пачаліся спробы "вяртання" — у праектах толькі рэйтынгавых, якія рэальна маглі б дапамагчы ў раскрутцы. Спярша ў 2014 годзе праз украінскі "Голас краіны", у якім на сляпых праслухоўваннях да мяне ніхто з журы не павярнуўся. У 2013 годзе праз "Голас" расійскі, у які я ўжо патрапіў. Следам былі расійская "Галоўная сцэна" — французыз брытанскага праекта The X Factor (праўда, мая гісторыя з ёй скончылася таксама на этапе адбору: я на яго прыехаў фактычна безгалосы, моцна ахрыплы), удзел у гэтым годзе ва ўкраінскім "Х-Фактары" і "Пераможцы", на які мяне паклікалі ўжо без усякіх кастынгаў.

Кожны новы праект — гэта такая пстрычка па носе: "Не расслабляйся!" Таму што

па самалюбстве рэальна б'е, калі маладыя пацаны абыходзяць мяне на якім-небудзь шоу. Тут уласныя амбіцыі і даюцца ў знакі!

— **А чаго ў "Хачу да Меладз" не пайшоў (пра "Хачу ў ВІА Гры" маўчу)?**

— Ну, ты мяне і развеселіў! Нават на ўзроўні хохмы не пайшоў бы! Хоць ты, напэўна, не ведаючы пра гэта, і патрапіў у кропку: прапановы стаць ваялістам у чымсьці падобным гурце да мяне пасупалі, аднак узрост мой ужо не спрыяе пачатку такіх псеўдакар'ер.

— **І які вынік? Цябе сталі больш запрашаць з кан-**

цэртамі за "бугор", расце замежная папулярнасць?

— Хлусіць не буду: хацелася б больш запрашэнняў, іншай вядомасці. Але выступы ёсць. І, што немалаважна, у Маскве з'явіўся мой прадстаўнік, які займаецца маймі канцэртамі ў Расіі, рэкламуе мяне. Ёта Юрыі Наскова — адміністратар Мікалая Наскова.

— **Не слаба! А на павелічэнні тваіх выступаў у Беларусі ўдзел у замежных праектах адбываецца?**

— Вядома. Але тут такая штука. Некаторыя шоу паказваліся на нашым тэлебачанні са спазненнем, некаторыя можна паглядзець толькі ў

інтэрнэце. Ёта значыць, праходзіла з паўгода з таго моманту, як я ўжо расставаяся з шоу, і толькі тады на мяне пачыналі сыпацца замовы, запрашэнні даць канцэрты.

— **Параўнаеш украінскія і расійскія праекты?**

— "Новая хваля" — песня асобная. Сярод тэлевізійных шоу ў Расіі безумоўна фаварыт — "Голас", ва Украіне — "Х-Фактар". Яны, вядома, падобныя, але эмацыйныя задачы ў іх адрозніваюцца. "Голас" — гэта нешта такое грунтоўнае, фундаментальнае, нават строгае, з мінімумам адхіленняў у музычныя плоскасці. Для

Нашы тэлепраекты... Мяне яны маглі б зацікавіць, каб задаволіў іх канцэрт. Каб гэта было нешта крэатыўнае, а не зробленае на каленцы. І бюджэт, вядома, павінен адпавядаць замаху. Але хто будзе завадатарам — нават пры ўсім добрым тэхнічным абсталяванні нашых тэлеканалі? Амаль усе, хто мог бы нешта такое тут рэалізаваць, — аўтары, рэжысёры, апэратары — ажыццяўляюць свае задумкі ў Расіі і Украіне. Так, тут яшчэ засталіся тыя, хто здольны прапанаваць нешта неардынарнае, але яго чамусьці мала запатрабавана айчынным тэлебачаннем. Галоўнае для

краінах. Заўважна, калі канкурсант перад сабой вялікіх задач не ставіць. Выступіў чалавек на гучным шоу — і ўсё, цяпер яго абавязаны дома любіць і ўсёды запрашаць. Нос задзёр, сядзіць на канале і чакае запрашэнняў. І даседжае да таго, што перастае быць патрэбным нават для шараговых зборных канцэртаў. Самаацэнка — рэч проста неабходная для арыста. Важна не падманваць сябе, па-сумленнаму з сабой разабрацца: ці падабаецца тое, што ты робіш, ці падабаецца тыя песні, якія выконваеш, ці купіў бы ты сам білет на свой канцэрт?

Для Дзядзькі Вані шоу працягваюцца

Папулярны выканаўца ўзгадвае былыя тэлепраекты і марыць пра ўласнае тэлешоу

"Х-Фактору" ж важна выйсці з тэлеглядца пачуцці з дапамогай нейкіх сітуацый, прапанаваных канкурсантам, проціпаступленне іх адзін аднаму, жыццёвыя гісторыі удзельнікаў — дзіўныя, скандальныя, трагічныя. Драматургіі, сацыяльнага падтэксту ва ўкраінскім шоу болей.

— **У аналагічных замежных шоу спрабаваў трапіць?**

— З майм руска-і беларускамоўным рэпертуарам? Ну, выйграў я з каверамі, і што далей? Хто мяне возьме ў той шоу-бізнэс? Пераключачца на англійскую мову? Часу ўжо няма. Але ў The X Factor сунуцца — так, спрабаваў не маючы нашош! Адстаў у Лондане дзесяцітысячную чаргу з ахвотных трапіць на шоу. Яго адміністрацыя прыняла мяне, напэўна, за ненармальнага: чалавек, які не жыве і не працуе ў Англіі, незразумела з якімі грашыма, з нейкай Беларусі... Усе былі настолькі ў шоку ад майго з'яўлення, што я нават прайшоў некалькі этапаў! А потым даліся ў знакі праблемы з мовай.

— **Нешматлікія беларускія конкурсы і тэлешоу цябе не прывабляюць? Або тое ж "Еўрабачанне"?**

— А я калісьці праходзіў адбор на "Еўрабачанне". У мяне скептычнае стаўленне да гэтага конкурсу. І поўнае неразуменне таго, чаму да нядаўняга часу ў нашай краіне да яго ставіліся як да нейкай Алімпіяды, з якой беларускі арыст абавязкова павінен прывезці медаль. Не прывёз? Усё, ты ў спісах ігрой. Але калі б мне прапанавалі адправіцца на яго без усякіх кастынгаў, я б пагадзіўся (нават не баючыся таго, што ў выпадку няўдачы буду "жыўцом пахаваны" на радзіме). Мераца ж песнямі ў адборачных турах мне нецікава. Няма жадання сутыкацца лоб у лоб у такім адборы з выканаўцамі, якіх я шчыра паважаю.

яго, як мне здаецца, каб праекты не неслі ў сабе нават малой долі... правакацыйнасці, ці што? Таму на нашым ТБ, на мой погляд, усё такое ў большасці сваёй і роўнае, не хачу сказаць, што шрае.

На прагон нейкага шоу я прыйшоў у кілце — ну зручна мне ў ім летам часам хадзіць! На мяне так коса глядзела ўсё тэлевізійнае начальства, якое ў гэты момант было на здымках, што захацелася скавацца дзе-небудзь у кулку. (На сам запіс я б апрануўся як патрабавалася: не ідыёт жа, разумю "субардынацыю") Але вось такое стаўленне да нечага неўласцівага вельмі характэрна для беларускага грамадства.

"Славянскі базар у Віцебску"?.. У сілу майго ўзросту шляху туды мне ўжо няма. Каб было дваццаць, ці паспрабаваў бы сябе ў адбор?.. Ёта не мой фармат — ярка выяўленага страда. "Новая хваля" ў свой час і стала адказам даросламу конкурсу "Славянскага..." Маўляў, вы вось усе такія традыцыйныя, а мы прапануем музыку сучасную, модную, актуальную. І не вакальнае спаборніцтва, а працэс нараджэння арыстаў. На "Хвалі" ў рэальнасці выйграваў, здаралася, не яе пераможца, а той, хто пасля атрымліваў працу на нейкую працяглую перспектыву.

— **Ці ёсць у беларускіх арыстаў, якія сёння едзяць на разнастайныя тэлешоу і конкурсы, шанец злавіць там птушку поспеху? Або чыста росквіту, напрыклад, той жа "Новай хвалі" ўжо мінулі, і ўдзел у ёй цяпер куды радзей прыводзіць маладняк у крутыя прадзюсарскія цэнтры?**

— Больш складана з гэтым стала. Але сядзецца і проста чакаць, пакуль цябе нейкім чынам азіяць, — дакладна не варыянт. Шанец ёсць заўсёды. Калі арыста бярэць у нейкі конкурс, тым самым яго ўжо адзначаюць. Нашы цалкам нармальна глядзяцца на тэлешоу — ды, на жаль, не кожнаму наканавана стаць вядомымі ў іншых

— **Ёсць тыя, хто вельмі крптычна ставіцца да з'яўлення беларускіх выканаўцаў у замежных конкурсах, ледзь не адмаўляючы ім у прыналежнасці да айчынай сцэны...**

— Дзіўная пазіцыя. Асабіста я хачу, каб мае песні ведалі ўсёды. Удзельнічаю ў такіх праектах, я не перастаю быць беларусам, не прадаюся камусьці. Ёта проста нармальнае жаданне любіць творчай асобы быць вядомай, запатрабаванай дзесяці яшчэ, акрамя сваёй радзімы. І распядаць аб той краіне, у якой ты з'явіўся на свет, жывеш. Я заўсёды так і раблю. Плярачы ўласныя песні, я адначасова піяру і Беларусь.

— **Ці маюць пад сабой падставу чуткі пра тое, што нейкаму члену журы або рэдактару тэлешоу могуць паднесці чамадан з грашыма ці папрасіць за кагосьці вядомыя бацькі?**

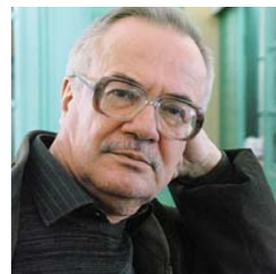
— Паслухай, людзі, якія і так маюць многае з таго, што не сілася простаму чалавеку, ці будучы рызыкаваць сваёй рэпутацыяй і будучыняй раскручанага шоу, што прыносіць нядрэнны прыбытак? Для іх галоўнае — якасць прадукту, яго рэйтынг, дзякуючы якому яны і атрымваюць той самы чамадан, але сумленна. Калі там і "каламаўцы" нейкія скандальны, то арганізоўваюцца яны строга ў рамках сцэнар'я.

— **Планы на аўтарскі музычны тэлепраект існуюць?**

— Так, мне было б цікава заняцца чымсьці падобным. Перыядычна я падумваю аб магчымых фарматах. Ведаю, як зрабіць, прыкладна колькі гэта будзе каштаваць. Ёсць нават назва — "Фабрыка рок-ролу". Сутнасць яе заключаецца ў тым, каб напрыканцы праекта з яго ўдзельнікаў — барабаншчыкаў, гітарыстаў, басістаў, ваялістаў, аўтараў песень — сабралася пара гуртоў. Каб іх склалі людзі з аднолькавай "куляй у галовах". А далей — хай пускаяцца ў вольнае плаванне. Можна, мара мая і здзейсніцца...

Жаночае характараство балота

Мастак Алесь КВЯТКОЎСКИ — пра серыю “Песні дрыгвы”

Мяне нярэдка запытваюць: як ты, Алесь, дайшоў да такога жыцця, што стаў натхняцца балотам? А ўласна — чаму не? Балота глыбока ўнуранае ў народную падсвядомасць. Нехта і наогул лічыць яго нацыянальным брэндам. А якія ў слова “балота” ў нашай мове ёсць каларытныя сінонімы: дрыгва, багна, твань, морач, дрыдзя, коржава, гало, дыхля, патрапача, багрына, тань, выр... Паэзія!

Вось і мяне гадоў гэтак пяць таму нешта ўскалыхнула на стварэнне серыі жывапісных твораў “Песні дрыгвы”. І яно нядзіўна: “Мы жывем каля балотаў // як каля свайго мінулага...” — пісаў у адным вершы Віктар Шніп.

Апошні прамень. Палатно, акрыл 2013 г.

У XIX стагоддзі этнограф Міхаіл Валатоўскі з пазіцыі агрэсіўнага правастаўя ганіў адсталасць і нізкі культурны ўзровень народа, выяўляючы балота як нацыянальнае зло. Але недарэмна беларусы кажучы: як гэта — зямля ды без балотаў? Пагатоў, такіх балотаў, як нашыя, няма больш ні дзе ў свеце!

Зрэшты, як сведчыць мой жыццёвы досвед, падыход да балота ў кожнага свой. Ты можаш пужацца нашася камароў на намёт у час вандроек на возера Палік — і не звяртаць увагі на наваколнае характараство... Праўда, і ўспаміны тады будучы бы камарыныя ўкусы.

***

Я ўбачыў балота як нейкую містычна-міфалагічна-паэтычную субстанцыю ды выявіў яго насельнікаў не жахлівымі стварэннямі (як у Валатоўскага і як нам убівалі ў галаву дзесяцігоддзямі), а наадварот — увасабленнямі зямной прыгажосці. Нягнхалі мяне і малюнкi Валерыя Славука, чые істоты (не толькі балотныя) — настолькі пасяброўску пазітыўныя, што ёсць жаданне пазнаміцца з імі бліжэй і нават запрасіць у госці.

Першая выстава праекта адбылася ў маі 2013 года. На яе адкрыцці пазі Віктар

Шніп трапна заўважыў, што “ў маім выкананні” балота атрымалася жывым і прывабным, як жанчына — яно спакушае пайці ў багню творчасці і ніколі адтуль не вярнуцца. Мы, жывучы ў гэтым балоце, не гінем, а працяпляем яго. Бо мы — людзі на балоце.

Якія, дадам, дзесяцігоддзямі шукаюць свой шлях. “Так і нас возіць па нашых балотах нашы Майсеі” — пісаў таксама Віктар у адным з вершаў. І шкада, калі паказваць іншым дарогу бярэцца той, хто ніяк не можа знайсці сваю ўласную сцежку.

***

Колькі разоў ты ездзіў дызелем “Асіповічы — Старыя Дарогі”, застаючыся ў тую гадзіну абіякавым да краўдзіваў за вакном! І раптам падчас чарговай такой вандроекі ў цябе нібы расплюшчаюцца вочы. Праз тое ж вакно я не мог глядзецца на позневосенскую красу неверагодных старадарожскіх балотаў... А колькі прыгажосці тояць непаўторныя Альманскія балоты, што на Століншчыне!

А ўжо калі я пачаў распрацоўваюць тэму “Песні дрыгвы”, дык заўсёды ўважліва ўглядаўся ў балотныя краўдзі, вышукваючы ў іх метафарычныя ці алегарычныя

вобразы, прагнучы ўсачыць хоць якую здань ці прывід і ні каліва не сумняваючыся, што ў тых мясцінах яны абавязкова павінны існаваць.

***

Кажучы, гарызантальнае — гэта адвечнае, а вертыкальнае — часовае. Так і ў маёй працы, поўнай адкрыццяў і знаходак, першай часткай гульні былі тыя вобразы, якія я вызначыў як гарызантальныя. І для кожнага твора абіраў адмысловую палітру. Можна жартаваць: маўляў, мо ў яго проста іншых фарбаў у той час пад рукой не было. Але для мяне кожная балотная істота павінна мець сваё ўласнае, вельмі адметнае вобразнае увасабленне.

На карціне “Заяц варыць піва” — таямнічы балотны туман, а можа — нараджэнне новага сусвету? А вось — качкі на ціхай балотнай гладзі. Але, калі прыглядзецца, не качкі гэта, а капелюшы

нядобрых істотаў, чые вочы ўглядаюцца ў нас з-пад вады.

“Твань” — гэта адкрытая халодная гама з частковым ужываннем нават тынкоўкі.

“Багна” — нібыта лужыны на сіне-зялёным, вохрыстым дыване, сярод якога працяпляецца жаночы торс.

“Журавіны” — гульня з багаццем палітры чырвонага праз балотны тон і наяўныя абрысы.

Працяг “гарызантальна” пошукаў нават са зменай фарбаў — алеі на акрыл — гэта і “Апошні прамень”, і “Царэўна-жабка”, і “Дрыдзя”, і “Ракіт”...

Пошукі вертыкальнага (часовага) знайшлі сябе ў карцінах “Гііна”, “Гаспадыня Алёс” (альховае балота), “Гаспадыня Морач” (самае цямянае балота). Мабыць, найпрыгажэйшая з іх — “Гаротніца-балотніца”. І “Вераніка”!

“Заяц варыць піва”, “Дурніцы”, “Падзел” ствараліся на палотнах аднаго памеру (90 x 80 см) — прыкладна нібыта з

адной кропкі бачання. Можна назваць гэта “панарамным падыходам”. Тое самае кампазіцыйнае вырашэнне, але ў іншых памерах, распрацавана і ў “Дзюймовачцы”, і ў “Балотным водары”, і ў “Балоце”...

***

Уладзімір Караткевіч калісьці пісаў, што “на Беларусі душы мужчынаў жывуць у дубах, а душы жанчын — у дзічках...”. Цікава, а ў астатніх дрэвах чые душы жывуць? Можна, балотных людзей?

У карціне “На залатых аблоках” за правобраз я ўзяў класічную “Алёнушку” Віктара Васняцова. У маёй кампазіцыі атрымалася восем фігур. Усе яны сядзяць каля сваіх жыццёвых лужынаў, у якіх адлюстроўваюцца праз алегарычныя выявы жахі сучаснага свету. Алёнушка, Вялячка, Хэлька... Усе па-рознаму сумныя. Карціна стваралася доўга, але кожны вобраз нараджаўся спантанна.

Нават цяпер не змагу згадаць паслядоўнасць з’яўлення маіх гераяў. Прытрымліваюся аднаго прыняцця: калі доўга сядзець на адным месцы і ўглядацца ў балотны вір — можаш убачыць немаведама што.

***

Віктар Шніп пісаў: “...і кожны кулік хваліць сваё балота, і і кожная жаба хваліць сваё балота, і і толькі мы, жывучы ў балоце, і не хочам бачыць сваё балота і як свайго багацця, і і час ад часу вылазячы з балота, і ўспамінаем, што ў балоце жывуць і зачараваныя у жабаў царэўны...”

Балота, магчыма, нашае самае надзейнае сховішча. Як перакананы Андрусь Горват, нашай нацыянальнай гульні з’яўляюцца хованкі, прычым перамагае той, хто схаваў і сам не ведае, дзе і навошта. Таму трэба ўзірацца ў балоты і чакаць з’яўлення скарбаў. Як тая “Алёнушка”...

Дзюймовачка. Палатно, акрыл 2013 г.

Заяц варыць піва. Палатно, акрыл 2013 г.

Штогосьці мала ў рэдакцыйным партфелі інфармацыі з нашых раённых музеяў. Няўжо захавальнікі памяці такія сарамлівыя? І раптам навіна з Брагіна. Мясцовы гістарычны музей з карціннай галерэяй, які апрача сваёй асноўнай навукова-даследчай ды экспазіцыйнай дзейнасці займаецца яшчэ і адмысловымі тэатралізацыямі, рыхтуе чарговую, чацвёртую па ліку, дзею. Яна гэтым разам будзе прысвечана 870-годдзю гарадскога пасёлка. Як паведамляе “К” выконваючая абавязкі кіраўніка ўстановы Надзея Мясцешка, наведвальнікі музея ўбачаць тэатральную замалёўку пра міфічных істот: дамавіка, лазніка, вядзьмарку... Прычым расповед пра гэты незвычайны народ будзе весціся на падставе фактаў, сабраных музеём у вёсках раёна. Так што характарыстыкі ў міфічных асоб — вельмі адрасныя. (Аказваецца, асабліва падступныя на Брагіншчыне — вядзьмаркі.) У дзеі будучы браць удзел усе пляч музейных супрацоўнікаў. Нават тыя, хто ў джэратным адпачынку. Вось гэта, я разумею, самаахвярнасць!

Наваградская бібліятэка на святочным шэсці ў Дзень Незалежнасці.

Яўген РАГІН

Вядучы бібліяграф **Нацыянальнай бібліятэкі** Беларусі Кацярына Варанько паведамляе нашай рэдакцыі, што яе ўстанова рыхтуе міжнародны кангрэс “500 гадоў беларускага кнігадрукавання”, міжнародны выставачны праект “Францыск Скарына і яго эпоха”. Сёлета будзе завершана і міжнародная навуковая ды выдавешкая акцыя “Кніжная спадчына Францыска Скарыны”. А яшчэ ў біюлетэні “Новыя кнігі: па старонках беларускага друку” (2017, № 4), які выдае НББ, змешчаны бібліяграфічны спіс “3 гісторыі беларускага кнігадрукавання (1517 г. — XVIII ст.). Як піша Кацярына Варанько, ён складаецца з наступных раздзелаў: “Узнікненне кнігадрукавання”, “Францыск Скарына — слава і гонар Беларусі”, “Брэсцкі друкарні”, “Кнігадрукаванне ў Нясвіжы”, “Друкарня ў Заблудаве”, “Віленская друкарня Мамонічаў”, “Віленская брацкая друкарня”, “Куцеінская друкарня”, “Магілёўская брацкая друкарня”, “Супраськая друкарня”, “Віленская акадэмічная друкарня”. Усе раздзелы спіса суправаджаюцца невялікімі нарысамі. Думаецца, бібліяграфічнае выданне Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі будзе цікава ўсім, хто займаецца гісторыяй беларускай кнігі.

Вельмі радуе той факт, што на Беларусі з’яўляюцца брэндавыя святы. Гэтым разам — на **Ашмяншчыне**. Аграгарадок **Граўжышкі** ўпершыню правёў мядовы кірмаш. У мясцовым сельсавеце — аж 14 пчалароў. Да прыкладу, сям’я Сінкевічаў займаецца пчаларствам 34 гады. “Мядовы” настрой дапамаглі стварыць удзельнікам свята работнікі культуры ды творчыя калектывы з **Кальчуні** і **Мураванай Ашмянкі**. Выступілі і мясцовыя народныя сямейны ансамбль “Граўжанцы”.

Яшчэ адна інфармацыя з **Ашмяншчыны**. Цудоўны прыклад дзяржаўна-прыватнага партнёрства: Купалле ў сёмы раз адбылося на беразе возера фермерскай гаспадаркі “Іванавы”, якой валодае Іван Кунюта. А падрыхтавалі ды правялі свята сельскі клуб аграгарадка **Баруны** і Ашмянскі раённы цэнтр культуры. Выступілі народны ансамбль “Жытніца” і сямейны цыганскі гурт “Джана Рома”.

Пра мядовы настрой, еднасць клубнікаў ды фермера і шпацыр з Песняром

Ля лідскіх замкавых муроў заўжды людна.

І гэта яшчэ не ўсё пра культуру **Ашмяншчыны**. Загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Ашмянскай раённай бібліятэкі Святлана Галінская распавяла пра работу клуба “Сустрэча”, якім кіруе Клуб цалкам апраўдае сваю назву. Тут чытачы знаёмяцца з цікавымі асобамі. Гэтым разам у бібліятэку прыйшла смаргонская паэтка Ала Клемянок. Прыйшла не адна, а з сяброўкай Таццянай Кляшчонак. Яны спявалі і чыталі вершы.

Купалле ў **Віцебскім** раёне прайшло на беразе возера Сосна ў **Доўжы**, як паведаміў Андрэй Струнчанка. Аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцебскага райвыканкама дапамагла Віцебская бройлерная тушкафабрыка. Вынік сацыяльнага партнёрства прыцягнуў нават турыстаў з Латвіі ды Расіі.

“На Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь, — паведаміла га-

лоўны бібліяграф **Наваградскай** раённай бібліятэкі Святлана Чубрык, — бібліятэкары прайшлі разам з іншымі працоўнымі калектывамі ў святочнай калоне. Сцяг горада і раёна ўзяла на свяце загадчыца аддзела абслугоўвання і інфармацыі нашай установы **Іна Шаўчук**, а дырэктар бібліятэкі **Ірына Царук** атрымае падарунак як пераможца конкурсу “Лепшы кіраўнік 2016 года”. Піша Святлана Канстанцінаўна і пра конкурс чытальнікаў, што прайшоў каля бюста Якуба Коласа.

Пра Іну Шаўчук напісалі вышэй, але і яна сама добра валодае мовай, асакай ды клявіятурай. Іна Анатолюеўна распавяла пра тое, што ў **Наваградскай** раённай бібліятэцы прайшла прэзентацыя новай кнігі літаратуразнаўца, крытыка, культуролога, перакладчыка, тэкстолага Вячаслава Чамярэцкага. Аўтар падароваў кнігу “Халакостная спадчына” бібліятэцы.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Шчучынскай** раённай бібліятэкі імя Цёткі Тацяна Красінская распавядае: “Ва ўсіх бібліятэках раёна ладзяцца мерапрыемствы з нагоды 135-годдзя абслугоўвання і інфармацыі нашай установы **Іна Шаўчук**, а дырэктар бібліятэкі **Ірына Царук** атрымае падарожжа “Вялікі майстар беларускага слова”. Супрацоўнікі разам з юнымі чытачамі “прайшліся” жыццёвымі і творчымі сцяжынамі **Песняра**”.

Галоўны бібліятэкар аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Столінскай** раённай бібліятэкі Ірына Навумчык напісала пра мерапрыемства, прымеркаванае да Дня ўсенароднай памяці ахвяраў Вялікай Айчыннай вайны. Адбылася і сустрэча з пісьменнікам-земляком Вячаславам Домнічам, які прэзентаваў сваю новую кнігу “Халакостная Століншчыне”.

“Местачковы” брэнд

У **Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры працуе гістарыяграф-мастацкая экспазіцыя “Краіна мястэчкаў Анатоля Каплана”**. Чым яна цікавая? Каб адказаць на пытанне, трэба згадаць, што нашы мястэчкі ў мінулым мелі непаўторныя прывабныя каларыт. Тут мірна суіснавалі саслоўі, нацыянальнасці і канфесіі, развіталіся рамёствы і гандаль, самыя розныя мовы і культуры. Тут быў адметны і вжамкі ўсталяваны побыт. Сёе-тое засталася і па сёння. Словам, мястэчка — гэта мікрамадэль Беларусі, наш гістарычны брэнд.

Экспазіцыя стваралася пры падтрымцы Рагачоўскага музея Народнай Славы. Аснову яе складаюць творы Анатоля Каплана. Біскучы майстра літаграфіі, аўтар знакамітых ілюстрацый да кніг Шолам-Алейхема, Антона Чэхава, Мікаіла Гоголя нарадзіўся 10 студзеня 1903 года ў Рагачове. Усё яго жыццё прайшло ў Пецярбур-

гу, але ўспаміны дзяцінства не маглі не паўплываць на творчасць. Сярод мастацкіх работ, прадстаўленых у экспазіцыі — цыкл афартаў, прысвечаных роднаму Рагачову.

Тэму беларускага мястэчка пачатку XX стагоддзя, да якой звяртаўся Анатоль Каплан, у беларускай літаратуры раскрывалі многія пісьменнікі. У тым ліку, Змітрок Бядуля і Кузьма Чорны. Ёта таксама адлюстравана ў экспазіцыі.

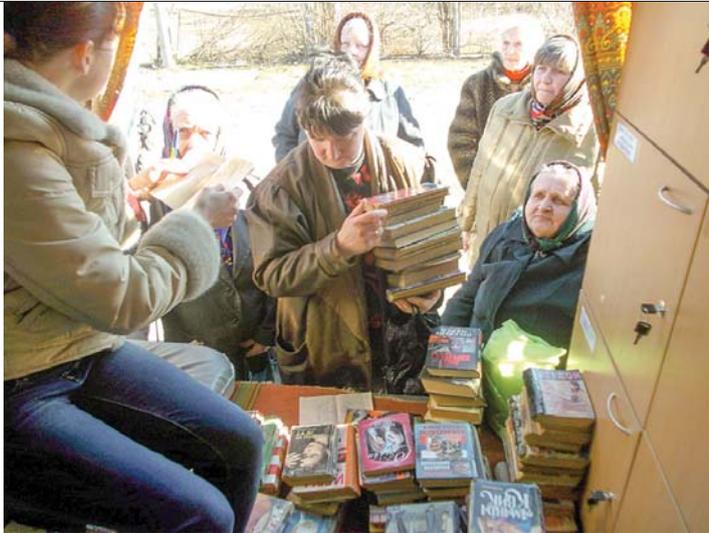
“Краіна мястэчкаў Анатоля Каплана” дае магчымасць зазірнуць у свет пяшчоты і замілавання, цэпльняні і супакаення. Свет мястэчка знік, але вярта пабачыць работы Анатоля Каплана, разгарнуць кнігі Змітрака Бядулі, Кузьмы Чорнага і іншых пісьменнікаў пачатку XX стагоддзя, як адрозне адчуеш, што гэты свет дыхае, плача і смеяцца, мітусіцца ў тлуме кірмашоў і марыць аб шчасці для ўсіх.

Лідзія ШАГОЙКА, загадчык навукова-асветніцкага аддзела **Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры**

На пытанні "К" адказвае дырэктар Зэльвенскай райбібліятэкі

Святлана ЖАМОЙЦІНА

Па выніках сёлетняга рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры" гэтая ўстанова сярод гарадскіх і раённых заняла першае месца ў намінацыі "За пошукавую і даследчую працу". Супрацоўнікі стварылі базу даных па ганненскім кірмашы, каб брэнд раёна і надалей развіваўся на гістарычнай аснове. Але гаворка са Святланай Жамойцінай — не толькі пра гэта. Мы паспрабавалі акрэсліць з ёй якасці ды ўменні, што вызначаюць прафесіяналізм бібліятэкара.

Аўтабібліятэка ў вёсцы Бярэжкі чакаюць з нецярпліваасцю.

Яўген РАГІН

— Святлана Антонаўна, у вас няма цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, але раённая бібліятэка паранейшаму курыруе сельскія?

— Рэарганізацыя адбылася ў 2015 годзе. У склад раённай бібліятэкі увайшла раённая дзіцячая і дзесяць сельскіх. За апошнія гады была зачынена адна бібліятэка, дзве сталі інтэграванымі і перайшлі ў падпарадкаванне аддзела адукацыі. Засталася аптымальная колькасць. Ды плюс бібліюс, разлічаны на абслугоўванне маланасельных вёсак.

— Даўно мы пра аўтабібліятэкі не гаварылі. Ёсць праблемы з бензінам, з заменай зімовага гумы на летнюю? У іншых раёнах ды абласцях мы час ад часу чуем менавіта такія аргументы ў апраўданне кепскай, бесістэмнай працы бібліятэкі на колах.

— Няма ў нас такой праблемы! Штомесца складаем графік дзейнасці бібліюсу і стараемся яго не парушаць. Безумоўна, ускажа бывае: і чалавек захварэе, і машына зламаецца. Але мы ў любым выпадку выяжджаем да сваіх чытачоў на іншым транспарце і пытаемся, якія канкрэтныя выданні яны ад нас чакаюць. Каб не было так: прывезлі тое, што чытачу нецікава.

— Пытанне, якога бяжыцца многія з бібліятэкараў: якая перыядычнасць выезду бібліюсу ў асобна ўзтае паселішча?

— Тут таксама не ўсё проста. У нас — восем маршрутаў. Першы год мы досведлі набыраліся і адкрылі для сябе, што туды, дзе больш маладога насельніцтва (тры маршруты) і попыт на кніжкі вельмі вялікі, мы сфармуем два разы на месяц. Дзе пераважаюць жыхары больш старага ўзросту (пяць маршрутаў) — мы наведваемся два разы за месяц. Але і гэтая "арыфметыка" будзе для вас, напэўна, не надта паказальнай воль з якой прычыны. Людзі ў нас прывучаны! Што за бяда, калі мы ў нейкай вёсцы бываем два разы за месяц? Пастаянныя чытачы па тэлефоне замаўляюць, што ім трэба, і мы выязем адразу "грук". Такія наведвальнікі, бывае,

46 кніг за раз. Восем гэта чытач!

У дзіцячай раёнай бібліятэцы час праходзіць цікава.

Акцыя добрай волі да Сусветнага Дня без тютюну "Памянны цыгарэты на цукерку".

Як трэба працаваць, каб паважаць сябе

за раз бяруць у адны рукі па 46 кніг! Пры двухваковым пастаянным кантакце з сельскім чытачом эфектыўнасць працы аўтабібліятэкі павышаецца ў разы. Пры такім раскладзе больш эфектыўна расходуюцца і бюджэтыныя сродкі на ўтрыманне аўтабібліятэкі.

— **Пераканалі. Сістэма даволі гнуткая ды эфектыўная...** Дарэчы, яшчэ адно пытанне з журналісцкай практыкі. Іншым разам заглядаем у лісткі кнігавыдачы, што маюцца ў кожнай бібліятэчнай кніжцы, а яны — пустыя! У вас яны запоўненыя?

— Канешне. Ёсць такое правіла. Без гэтага немагчыма прасачыць рух выдання, абарачэнне ўсяго фонду. А такі ўлік — зусім не фармальны. Важна пастаянна маніторыць сітуацыю: якія кніжкі карыстаюцца попытам, якія — не. Інакш праблематычна займацца папулярнасцю, скажам, беларускамоўных выданняў. А мы гэтым займаемся мэтанакіравана. Вельмі часта да нас звяртаюцца пісьменнікі з просьбай даследаваць, як часта чытаецца іх кніга.

— **З сельскімі кадрамі як? Ці ёсць сярод вашых калегаў ацэнкаў дапамогі ці паляводчы?**

— Такія няма. У усіх дзесяці сельскіх бібліятэках — ква-

ліфікаваныя кадры са спецыяльнай адукацыяй. Былая настаўніца ёсць з вышэйшай педагагічнай адукацыяй, якая прайшла перападрыхтоўку. Цудоўны вопыт работы з дзецьмі.

— **Наўжо ўсё так беспраблемна? Пра што марыце, Святлана Антонаўна?**

— Папаяўняецца кніжны фонд рэгулярна, з падгійсай усё добра. Кніжкаў беларускіх аўтараў мы атрымліваем дастаткова. Але ж нашы дасведчаныя чытачы хочучь быць у курсе літаратурнага працэсу, да прыкладу, у Расіі, дзе на сёння таксама шмат знакавых аўтараў. Я думаю, што кожная бібліятэка імкнецца прадставіць магчыма больш чытачам знаёміцца з самымі цікавымі, "моднымі" літаратурнымі творами па меры іх выхаду ў свет. Атрымаць як мага больш цікавых кніг — мара любога бібліятэкара.

— **"Культуру" паўсюдна выпісваеце?**

— Ці ж можа быць інакш! — **Дзякуй вам за гэта вялікі!** Святлана Антонаўна, давайце цяпер пра ваш пераможны праект, звязаны з гісторыяй Ганненскага кірмашу. Напэўна, і ў замежных архівах напачаць даваць увагу?

— Якраз і не. Мы вялі перапіску з дырэктарам архівам Літвы і выявілі мінімум

патрэбных звестак. Для межных грамадзян амаль усе паслугі архіва платныя, да прыкладу — 1 — 5 еўра за сканаванне адной старонкі дакументаў XVII — XVIII стагоддзяў. А камандзіраваныя выдаткі? Не, мы засноўваліся на базе, напрацаванай айчыннымі навукоўцамі з Інстытута гісторыі Нацыяна-

льнай акадэміі навук Беларусі, з Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Шмат у чым дапамагі і краязнаўцы.

— **Што атрымалася на выхадзе?**

— Даволі ёмісты інфармацыйны банк: традыцыйная папулярная картатэка, архіў навуковых прац за многія гады, зборнік "Ганненскі кірмаш: мінулае, будучае, сучаснае" паводле нашых навукова-практычных канферэнцый (не кожны раён можа пахваліцца такім выданнем), фотаархіў на нашым сайце, тут жа вы знойдзеце і электронную базу дадзеных па гісторыі кірмашу, зборнік вершаў мясцовых аўтараў пра кірмаш, дайджэст усіх друкаваных публікацый СМІ пра наш ра-

— У першую чаргу тыя, якія заклікаюць да развіцця чытання, да папулярнасці роднай мовы і літаратуры.

— **І што вы тут прыдумалі цікавага?**

— Хочацца згадаць ранёнае свята пазіі і музыкі Сакавіны, якія мы ладзім увесну, калі абуджаецца прырода. У гэты час да нас па традыцыі прыязджаюць знакамітыя беларускія пісьменнікі на чале з нашым земляком Уладзімірам Мазго. За апошнія гады насельніцтва мястэчка мела магчымасць сустрэцца з цудоўнымі творцамі — Міхаасём Пазняковым, Міколам Мятліцікам, Генадзем Пашковым, Алесем Марціновічам, Анатолем Эжавым, Віктарам Шніпам і многімі іншымі. На мой погляд, гэта вельмі эфектыўная форма працы з чытачом.

— **Дарэчы, як паказвае журналісцкая практыка, вельмі рэдка сталічныя прэзентацыі і паэты наведваюць сельскія ды раённыя бібліятэкі. Заўжды адносім такую акалічнасць у недараваны мінус і першым, і другім.**

— Нас сталічныя творцы наведваюць з задавальненнем. Але, натуральна, не кожны дзень. Маём шмат прыкладаў нашых шчыраванняў па-за межамі бібліятэчных стэлажоў. Ёсць акцыі, звязаныя з дзейнасцю летніх чытальняў пад адкрытым небам. Пастаянна наладжваем "гучныя" чытанні тэматычных твораў на вуліцах і пляцоўках горада. У сценах бібліятэкі адбыўся цыкл мерапрыемстваў, прысвечаных юбілеям пісьменнікаў, цыкл мерапрыемстваў да года навукі, вялася работа ў рамках праекта "Жадальнік". Стала традыцыйным правядзенне прэзентацыі пазычных зборнікаў твораў мясцовых пісьменнікаў. Такі пяр мовы, кнігі ды чытання не можа не прыносіць істотны плён.

— **У чым, на ваш погляд, асноўная якасць бібліятэкара?**

— У ягонай незапакоенасці і ў вялікай любові да кнігі і да чытача, у тым ліку і да патэнцыйнага. Дарэчы, ад узросту такая рыса спецыяліста-прафесіяніка не залежыць.

К

Рэакцыя на рэдакцыю

Рамонт працягваецца

У № 46 "К" за 2015 год быў апублікаваны артыкул Яўгена Рагіна і Канстанціна Антановіча "Пакуль гарыць Свяча?.." У гэтай публікацыі, якая з'явілася пасля журналісцкага аўтара па ўстановах культуры Бешанковіцкага раёна, быў выказаны шэраг крытычных заўваг, у тым ліку і па недавальняльных тэмпах рамонтна-матэрыяльнай базы. Артыкул быў накіраваны на рэагаванне кіраўніцтва Бешанковіцкага раёна.

Адказ тады прыйшоў у вызначаныя тэрміны. Намеснік старшыні Бешанковіцкага райвыканкама са спецыяльных пытаннях Мікалай Заблоцкі пісаў пра першыя зрухі ў рамонтных работах і абяцаў, што пра іх ход будзе паведамляць дадаткова. Цягам гэтых гадоў намеснік старшыні райвы-

канкама сваё слова выконвае вельмі адказна. Восем, да прыкладу, змест яго нядаўняга ліста-рэагавання на адрас нашай рэдакцыі:

"На ваш зварот па пытанні рамонтна-ўстаноў культуры Бешанковіцкага раёна мы выканалі камітэт дадаткова паведамляе, што працягваюцца работы ў Бешанковіцкай дзіцячай школе мастацтваў. Тут даведзены да ладу дах, ганак. Вядуцца ўнутраныя работы ў двух флігелях, распачаты рамонт ацяпляльнай сістэмы. Аб завяршэнні добраўпарадкавання гэтага аб'екта вам будзе паведамлена дадаткова.

Выкананы практычныя работы для аднаўлення даху раённага дома рамёстваў. Пасля адкрыцця фінансавання рамонт будзе працягнуты."

Вялікі дзякуй, Мікалай Анатольевіч, за паразуменне, супрацоўніцтва і гаспадарчую распарадчасць.

Зрабіць свой арыгінальны і цікавы праект — а пасля і зарабіць на гэтым — сёння цалкам магчыма. Прычым, не толькі ў сталічных ці абласных цэнтрах Беларусі. Праектную “дзялянку” паспяхова асвоілі і агорваюць шматлікія ўстановы культуры краіны, маючы ад гэтай дзейнасці неаблагу “капейчыну”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Дом для Культуры

Асаблівы плён ад шматлікіх грантаў сёння маюць на Брэстчыне. І гэта цалкам зразумела: рэгіён, што называецца, “памежны”, побач Украіна, Польшча (чытай: Еўрасаюз), таму супрацоўніцтва ў рамках адметных праектаў тут наладжана як мае быць. Праўда, не ўсюды і не заўсёды.

Але спачатку — пра тыя раёны, дзе праектная дзейнасць ужо дала і яшчэ абавязкова будзе прыносіць свой плён. За прыкладамі далёка хадзіць не трэба. Вось, скажам, у Пружанскім раёне Брэсцкай вобласці ў рамках праекта ЕС/ПРААН пад назвай “Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні”, а таксама ў рамках мемарандума аб супрацоўніцтве паміж ПРААН і мясцовым райвыканкамам сёлета быў праведзены конкурс праектаў.

Намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пружанскага райвыканкама Таццяна Ярошка распавяла, што перамаглі ў конкурсе 5 ініцыятыў з 12. Прычым 3 з іх непасрэдна датычаць сферы культуры і звязаны з паліпшэннем умоў для баўлення вольнага часу мясцовых жыхароў.

Так, у Ліноўскім сельскім саветаце атрымала падтрымку ініцыятыва з гаваркой назвай “Дом, дзе жыве Культура”. У рамках праекта ў будынку Ліноўскага СДК, дзе сёння “кватаруюць” таксама ДШМ і бібліятэка, зробіць невялікі рамонт, у ім з’явіцца новае абсталяванне, касцюмы для творчых калектываў і многае іншае. Паводле дакументацыі, пад гэтыя мэты прадугледжана 13 тысяч 566 еўра. Праект рэалізуецца ПРААН, фінансуецца Еўрапейскім Саюзам і мае быць завершаны да канца бяжучага года.

Паводле яшчэ адной ініцыятывы ў гарадскім парку Пружан у хуткім часе з’явіцца трыбуны для летняга амфітэатра, дзе будучы ладзіцца самыя розныя мерапрыемствы. Закончыць будоўлю аб’яцваюць да канца лета, балазе грошы ЕС пад гэтыя мэты — больш за 25 тысяч еўра — ужо таксама выдаткаваны.

На такую ж важкую суму ў 25 тысяч еўра “пацягнула” і іншая ініцыятыва, прысвечаная развіццю турыстычнага патэнцыялу гарадскога пасёлка Ружаны. На гэтыя грошы

плануецца стварыць сайт музея “Ружанскі палацавы комплекс Сапегаў”, адрэдагаваць турыстычныя буклеты на беларускай, рускай, англійскай і польскай мовах, усталяваць інфармацыйныя шыткі, дзе будзе распаўсюджана пра найбольш адметныя гісторыка-культурныя “цікавосткі” Ружан, а таксама нанесці на некаторыя гістарычныя аб’екты гарадскога пасёлка QR-коды.

Але і гэта яшчэ не ўсё. Як кажа Таццяна Ярошка, турыстычны патэнцыял Ру-

Як заваяваць грантадаўцу?

жан будучы піярыць і развіваць таксама з дапамогай падзейнага турызму. А гэта і правядзенне фестываля “Ружанская брама” (сёлетні фест, дарэчы, прайшоў з вялікім розгаласам у СМІ і на інтэрнэт-форумах), распрацоўка і ажыццяўленне ў канцы жніўня “Ночы музеяў” (так, менавіта ў жніўні, а не ў Міжнародны дзень музеяў, як гэта традыцыйна робяць у Мінску), а таксама стварэнне і апрацацыя музейных праграм для пенсіянераў і для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

Карацей кажучы, дзякуючы праектнай дзейнасці сфера культуры Пружаншчыны сёння дзейнічае не проста паспяхова, а акрэслівае перспектывы кірунку для свайго развіцця на некалькі гадоў наперад. Прычым, не толькі ў раёнцэнтры, а і ў гарадскім пасёлку Ружаны, дзе сёння часткова створана і працягвае стварацца ўся неабходная турыстычная інфраструктура. Бо турызм, а асабліва культуры — гэта як рэальныя грошы, так і працоўныя месцы для мясцовых жыхароў.

Урэшце, праца на эканамічных патэнцыялах эканомікі Пружаншчыны, дзе культуры, як бачна, адведзена самае пачаснае месца.

Манюшка і ЕС

Маюць рэальныя фінансавыя дывідэнды ад развіцця і ўкаранення праектнай дзейнасці і на Міншчыне. Як паведаміла “К” в. а. начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама Святлана Баранок, даволі значны эффект далі шэраг праектаў, рэалізаваных па ўжо згаданай мною праграме ЕС/ПРААН “Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні” ў Чэрвенскім раёне.

Балазе, ініцыятыў, якія атрымалі фінансавую падтрымку Еўрасаюза, у раёне не адна, а ажно тры. Гэта праект “Музычная гасцеўня Станіслава Манюшкі” (заяўнік — Чэрвенская дзіцячая школа мастацтваў), “Павышэнне турыстычнага патэнцыялу г.п. Смілавічы шляхам захавання культурна-гістарычнай і прыроднай

спадчыны, уладкавання тэрыторыі” (заяўнік — прыватная ўстанова культуры “Спадчына і час”), а таксама праект “Рэалізуі сябе ў творчасці” (заяўнік — Цэнтр творчасці дзяцей і моладзі г. Чэрвеня).

Пра першы з названых праектаў варта сказаць асобна, бо ён, хутэй за ўсё, займее з цягам часу не толькі раёныя ці абласны, а і міжнародны рэзананс. Усё ж такі Манюшка — гэта імя, якое вядомае далёка за межамі Беларусі, а ў той жа Польшчы кампазітара ўвогуле лічаць сваім. Хоць, натуральна, і не супраць “падзяліцца” імем брэндом і ладзіць сумесны трансгранчы праект.

Названая мною ініцыятыва сёння рэалізуецца ў Смілавічах, дзе з цягам часу будзе распрацавана мастацкая канцэпцыя музычнай гасцеўні, закуплена і ўстаноўлена новае абсталяванне ў будынку філіяла Чэрвенскага раённага краязнаўчага музея — менавіта туды пасля “пераездзе” раздзел экспазіцыі музея “Кампазітар Станіслаў Манюшка” з пасёлка Азёрны Чэрвен-

скага раёна. Таксама для гасцеўні будучы зроблены буклеты, дыскі і іншыя прэзентацыйныя матэрыялы, у якіх змесціцца публікацыі пра Манюшку, нотныя зборнікі, аўдыя- і відэама-тэрыялы.

Сума фінансавання пад гэты праект з боку Еўрапейскага Саюза складае больш за 20 тысяч еўра. І, як адзначыў рэгіянальны каардынатар праекта ЕС/ПРААН “Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні” ў Рэспубліцы Беларусь” па Мінскай вобласці Аляксандр Шаўчук, гэта не адзіная цікавая ініцыятыва, якая рэалізуецца цяпер на Міншчыне. Пра некаторыя з іх мы абавязкова яшчэ распавядзем на старонках “К”.

Хацелася б большага...

Падаецца, такі ж рэальна-эканамічны плён маглі б займець ад раскруткі сваіх гісторыка-культурных адметнасцей або знакамітых мясцовых урэдзінцаў і іншыя раёны Беларусі. Але ж, як прызнаваліся мне ў некаторых райвыканкамах, праектная дзейнасць у іх сёння толькі наладжваецца.

Скажам, на Століншчыне, па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Васіля Зарубы, з праектамі — а дакладней з выйграваннем грантаў — пакуль усё не так добра, як хацелася б. І гэта нягледзячы на тое, што мясцовыя культурныя неаднаразова падавалі заяўкі ў розныя праграмы Еўрапейскага Саюза ды Арганізацыі Аб’яднаных Нацый ды нават спрабавалі “будаваць масты” — падаваць сумесныя заяўкі на гранты — з устаноўмі культуры гарадоў-пабрацімаў Століна...

Тая самая карцінка — і ў Драгічынскім раёне. Па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Леаніда Куроўскага, праектная дзейнасць тут

пакуль ідзе цяжка. Хоць, да прыкладу, сёння культурныя партнёраў задзейнічаны ў адным з праектаў па турыстычным развіццю края “Буг аб’ядноўвае нас”, які кудрыруе аддзел спорту і турызму Драгічынскага райвыканкама.

Агульная сума, запланаваная да фінансавання з боку ЕС, складае 311 тысяч еўра. Праўда, пакуль што заяўка драгічынцаў прайшла толькі першы этап конкурсу. Канчатковае рашэнне па ёй будзе прынята ў сярэдзіне восені. Што ж, пажывём — пабачым...

Чакаюць адказаў на свае заяўкі і на Кобрыншчыне — балазе, тут таксама ёсць чым зацікавіць не толькі мясцовых, але і замежных гасцей. Але, як вядома, канкурэнцыя за месца пад сонцам расце год ад года, а прэтэндынтаў на замежныя гранты сёння хапае. Так што, як бачна, не заўсёды адсутнасць паспяхоўных праектаў у тым або іншым раёне азначае нястачу ініцыятывы з боку работнікаў культуры. Часам ім проста не шанцуе ў конкурсах.

Дадам, што менавіта па такім жа прычыне жывуць сёння многія ўстановы культуры замежжа, распрацоўваючы і дасылваючы заяўкі на гранты адрозна ў дзясятках праектных арганізацый штогод. Ля-дзіш — якая-небудзь з дзесяці абавязкова знойдзе фінансавую падтрымку. А наступным годам усё паўтараецца зноў.

Гэта рэаліі сённяшняга жыцця. Але галоўнае, паўтोरміся, — гэта жаданне тварыць, якое павінна зыходзіць менавіта ад культурных работнікаў. “Сціпласць” тут наўрад ці будзе да месца. Бо нехта рассылае дзясяткі адметных праектаў у розныя міжнародныя праграмы, а іншы працягвае наракаць на недаходжанне фінансавання. Які шлях выбіраць — справа за канкрэтным кіраўніком той або іншай установы культуры.

Чаму артыстам не трэба нічога баяцца на сцэне і што рабіць дома, каб не сумаваць падчас святкавання дзвюх круглых дат — 55-годдзя з дня нараджэння і 35-годдзя творчай дзейнасці — мы пагаварылі з актрысай Коласаўскага тэатра Святапланай Жукоўскай.

— Наколькі я ведаю, твае мама і тата былі настаўнікамі, ігралі ў Астрынскім народным тэатры на Гродзеншчыне, дзе ў цябе таксама адбыўся акцёрскі дэбют. А вось якую ролю адыгралі твае бацькі ў выбары прафесіі?

— Асаблівага выбару ў мяне не было: альбо школа, альбо самадзейнасць. Яны бачылі, што мне падабаецца спяваць, танчыць. І не перашкаджалі. Калі ў мяне ў 10 класе быў добры атэстат, спадзяваліся, што ўсё ж пайду ў настаўніцы — рускай альбо беларускай мовы і літаратуры (гэтыя прадметы мне асабліва добра даваліся). Я ж ім сказала: “Не! Хачу быць артысткай!” Яны і пагадзіліся з маім выбарам. Нават падтрымалі. Маці ж бачыла, што я жыла ў нейкім сваім свеце, яна мне заўсёды казала: “Дачушка, ты ж рэальна глядзі на жыццё, што ты ўсё на неба пазіраеш”. А я і сапраўды ў дзяцінстве заўсёды глядзела ўгару, таму ў мяне вечна былі збітыя каленкі.

— А тое, што бацькі ігралі ў народным тэатры — гэта неяк уплывала?

— Так. Быў у нас спектакль “Ганка” паводле п’есы Уладзіслава Галубка. Я са старэнькім дзядулем павінна была падысці да магілы маці. І вось на адным з паказаў я чамусьці спалохалася і ледзь не страціла прытомнасць. Мая матуля знайшла ў зале іншую дзяўчынку, якая і замяніла мяне, ды нават і рубель за ігру заробіла (раней у народных тэатрах артыстаў гэтак падтрымлівалі). Маці сказала: “Святланка, калі хочаш быць артысткай, ніколі не трэба баяцца”.

— У дзяцінстве ты добра спявала, валодала выдатным голасам, цябе нават запрашалі вучыцца ў Маскоўскую кансерваторыю. Не шкадуеш, што не зрабілася прафесійнай спявачкай?

— Раней шкадавала, калі маладая была. Падчас вучобы ў ГПТСе я пазнаёмілася з Феліксам Царыкаці (зараз заслужаны артыст Расійскай Федэрацыі, народны артыст Паўднёвай Асецыі і Інгушэцыі). Ён вучыўся на 2-м курсе на стаяцяннары, я на 3-м. Фелікс запрасіў мяне ў сваю кампанію. Я лавіла на сабе скептычныя позіркi і сказала: “Фелікс, іграй! Джэзі!” І пачала спяваць. Усе былі ўзрушаны. Царыкаці мне: “Света, давай я заўтра ж пазваню педагогу па валаке. Ён возьме цябе на курс”. І тут я зразумела,

што магу згубіць сям’ю, калі застануся ў Маскве на стаяцяннары. Тым больш у мяне ўжо падростаў сын Мікіта. І я зрабіла выбар на карысць Віцебска і сваёй сям’і. Але цяпер не шкадую. Каб я не стала драматычнай артысткай, не прайшла гэты шлях у 35 гадоў, то і не спявала б так, як цяпер. Я стварою на сцэне спектакль. А ці атрымалася б так, каб па-

працягваць адукацыю ў ГПТСе? І што больш важнае для акцёра: прафесійнае навучэнне ці практычны досвед?

— І першае, і другое. Інстытут абавязкова трэба прайсці. Але і практыка тэатра — гэта выдатная школа. Дыплом для мяне ў тэатры многае расставіў на свае месцы. Я ўжо не чула скептычных рэплік ў свой адрас. Я, нібы губка,

доўга не іграю, я зусім не магу спаць”. Аб якой сваёй ролі ты тое ж самае можаш сказаць? Ці гэта адносіцца да ўсёй творчасці ў цэлым?

— Можна сказаць, што і да ўсёй творчасці. Але ёсць ролі, якія хутчэй і лягчэй паўрабаць, а ёсць такія, што патрабуюць і больш доўгага працэсу падрыхтоўкі, і большых выскіпаў. Ды толькі кожная з іх — гэта і сумненні, і бяссонныя ночы, калі ты і на вуліцы думаеш пра яе, і дома. Трэба многа ўкласці, каб ніхто не змог цябе ў гэтай ролі паўтарыць.

— І, напэўна, герайно сваю палюбіць?

— Вядома. Прычым безадносна да таго, станючая роля ці адмоўная. І на родных тваіх гэта часцюком уплывае. Ну добра, што ў мяне муж — артыст. Ён мяне зразумее, калі што.

— Якія самыя складаныя і самыя любімыя твае ролі?

— Я была яшчэ нявострытнай дзяўчынкай, калі атрымала ролю Суянiты ў спектаклі “14 чырвоных

такля ў Германіі, рэжысёр Валерый Маслюк падышоў да мяне і сказаў: “Ты сыграла так, як я хачу”.

— Тандэм з таленавітым расійскім рэжысёрам Юрыем Пахомавым выліўся ў вельмі яркавыя твае работы і, магчыма, яго непрацягла адсутнасць у нашым тэатры паўплывала і на некаторы спад тваёй творчай актыўнасці. Як бы ты магла ў некалькіх словах вызначыць яго метады работы з акцёрамі?

— Я вельмі ўдзячная лёсу, што такі чалавек у маім жыцці з’явіўся. Калі мы скончылі разам інстытут і павінны былі раз’ехацца, ён сядзеў з гітарай і нешта спяваў. Я расплакалася і ў распачы прамавіла: “Юра, ты такі таленавіты, няўжо мы ніколі больш не ўбачымся?” А ён мне ў адказ: “У мяне такое адчуванне, што мы з табой яшчэ сустрэнемся”. Прайшлі гады. Я адчула, што няма развіцця, і патэлефанавала яму. У выніку з’явілася Катарына, Разаліна і яшчэ шмат іншых роляў.

раюся нешта рабіць, каб не прыходзіць дахаты і сумаваць. Маркота — гэта адзін з найцяжэйшых грахоў.

— Вас з артыстам Георгіем Лойкам звязваюць не толькі асабістыя, але і творчыя стасункі. Вы часта выступаеце як партнёры па сцэне. Наколькі вашы сямейныя адносіны дапамагаюць большай жыццёвай глыбіні адчуванняў, пацудоўля, суіснавання на сцэне?

— Вельмі дапамагаюць. Мы адчуваем адзін аднаго нават спінамі, гэта ўплывае на тое, што і на сцэне нам лёгка працаваць. Калі некалькі гадоў таму Аляксандр Дольнікаў узяў для пастаноўкі рамана “Касметыка ворага” Амелі Натомб, то напярэды кіраўніцтва, каб ігралі менавіта мы. Але ж дзесці год мы былі занятыя, і ён чакаў.

— У маі адбыўся бенефіс з красамоўнай назвай “Па сцэне босмы нагамі...”

— Гэта была размова з гледчачым і з маімі калегамі. На сцэне будучы мае

Дарога да самой сябе

йшла ў тую эстраду? Магла б згубіцца сярод тысяч.

— Якім чынам дзяўчынка з Гродзеншчыны трапіла ў Віцебск, у славу Коласаўскага тэатра?

— Зноў жа выпадак. Мы заканчвалі з Раісай Грыбовіч вучылішча мастацтваў у Гродне, і ў нас былі чырвоныя дыпломы. Мяне адпраўлялі ў Астрыно кіраваць народным тэатрам. Раю браў Уладзімір Мішчанчук у Гродзенскі драмтэатр актрысай. Але тут маёй выкладчыцы па сцэнічнай мове Зоі Піткевіч пазваніў колішні дырэктар Коласаўскага тэатра Геральд Асвятніцкі. Там тады шукалі выканаўцу на ролю Натасці ў “Несцерцы”. І Золя Пятроўна парайла мяне. Вельмі не хацелася адной ехаць. Угаварыла сяброўку Раю. І так нам пашанцавала, што абедзвюх узлі.

— А чаму не адразу сыграла Натасцю? Здаецца, толькі праз сем ці васьм гадоў?

— Не ведаю. Чамусьці цягнулі. Можна, лічылі, што мне пакуль ранавата? Толькі ў 27 гадоў я яе сыграла. І выходзіла ў гэтай ролі недзе да 42-43 гадоў.

— Ты трапіла ў славу тэатра, пайшла першыя лірычныя ролі. А чаму раптам узнікла жаданне паехаць у Маскву,

Святлана Жукоўская з Георгіем Лойкам у спектаклі “Я вольны!” (рэжысёр Аляксандр Дольнікаў)

усмоктвала ўсё, што мне казалі настаўнікі, старэйшыя артысты-коласаўцы. Калі была маладзенькай актрысай, рэжысёр Валерый Мазынскі ўводзіў мяне ў нейкі спектакль, у мяне не ўсё атрымоўвалася, ён пакрыкваў на мяне. Са мной заўсёды быў нататнік, куды я запісвала свае думкі. Накідала: “Як цяжка!” — і пайшла далей працаваць. Вяртаюся, а там нехта напісаў: “Дзяўчынка мая, першыя 25 гадоў будзе цяжка”. І толькі праз 10 гадоў мая старэйшая калега Людміла Пісарава прызналася, што гэта яна напісала. Прайшоўшы вялікі шлях, я зразумела, што яна мела рацыю, і толькі цяпер сапраўды ўпэўнена адчуваю сябе ў гэтай прафесіі.

— Фаіна Ранеўская некалі сказала: “Пасля спектакля, у якім я іграю, не магу заснуць усю ноч ад хвалявання. Але калі

хацінак” па п’есе Андрэя Платонава. Працавала ў пары з народным артыстам Беларусі Уладзімірам Куляшовым, сапраўдным карыфеям. Ён цудоўна валодаў прафесіяй. А я не. І ён мне казаў: “Света, будзь у партнёры, і калі акцёр добры, ён цябе выратуе”. Я сябе па-сапраўднаму вымуштрвала, таму толькі поруч працаваў мой выдатны старэйшы калега. І ў выніку атрымала дыплом Саюза тэатральных дзеячаў за лепшую жаночую ролю. Сярод любімых, хаця і складаных роляў, — Катарына з “Утаймавання наравістай”. А таксама Рэгіна з “Караля Ліра”. Яна мусліна быць хітрай, непадступнай, напышлівай. А мне такіх рыс не хапала: бацькі заўсёды вучылі быць з усімі людзьмі на роўных. І мне не стала ганарліваці. Спярыла роля не вельмі атрымлівалася. І толькі пасля паказу спек-

Пахомаў — гэта любоў да артыстаў, прафесіяналізм. Ні на адну рэпетыцыю ён не дазволіў сабе прыйсці непадрыхтаваным. Якое б пытанне ты ні задаў, ён заўсёды мае адказ. У яго па-секундна ведаеш, што табе трэба рабіць на сцэне.

— Калі здараецца творчая паўза, чым ты сябе натхняеш? Музыка, кнігі, нейкая іншая творчасць, удзел у вечарынах, імпрэзах?

— Спачатку гэта былі кнігі і творчыя сустрэчы. Некалі мне народная артыстка Зінаіда Канпелька казала: “Хочаш быць сапраўднай артысткай? Ідзі ў народ”. І я за 35 гадоў правяла нямала творчых сустрэч. З Наталляй Аладка мы зрабілі шэраг праектаў — тры вечары раманаў, адзін ваенна-патрыятычнай песні, спектакль пра Максіма Багдановіча. Мяркую, што ён нядрэны атрымаўся. Ста-

бліжыя сябры і творцы. І мы з імі пастараліся распавесці праз нейкія тэатралізаваныя эпізоды, сцэны, якія не іграюцца ў спектаклях, але ўзніклі толькі на адзін вечар, пра тое, хто мы такія. Вядома, спявала раманаў. Таму што праз гэты жанр я магу быць па-сапраўднаму шчырай, а я хачу быць такой, якой нарадзілі мяне мае бацькі. Адзін іераманаў сказаў: “Да дваццаці год мы такія, якія прайшлі на гэтую зямлю. З дваццаці да сарака мы многае губляем, пачынаем больш прыкідвацца, думаць, што мы зашмат значым, а пасля сарака чалавек вяртаецца да самага сябе. Вось і гэты вечар быў для мяне як дарога да самой сябе. Па сцэне нашага тэатра хадзіла і ходзіць вельмі многа людзей. Мая праца таксама прысвячана ім — Коласаўцам.

Гутарыў Юрый ІВАНОВСКИ

На стогадовай даўніны здымках — мес-тачковыя ландшафты, пазнавальныя помнікі архітэктуры, побытавыя замалёўкі, твары дзятвы... Фотаэмацыяна нейтральныя, аўтар яўна імкнецца фіксаваць, а не ствараць рэчаіснасць. Але відавочна, што па той бок камеры было цікаўнае і назіральнае вока, якое ўмее бачыць характэрнае. І хіба асобныя дэталі нагадваюць пра той час, калі з'явіліся гэтыя кадры — у самы разгар першай жахлівай вайны XX стагоддзя.

Ілья СВІРЬІН

Нямецкі фатограф (і прадстаўнік акупацыйных войскаў) Фрыц Краўскопф зрабіў каля 400 "беларускіх" здымкаў, тры сотні з якіх — у мястэчку Лынтупы ды яго ваколіцах: Кабыльніку, Шэметаве, Камаях...

Менавіта апошняя акалічнасць праз сто гадоў прыцягнула да пажайцельных фота увагу вядомага архітэктара-рэстаўратара Вадзіма Глінніка ды яго жонкі, гісторыка мастацтва Ядвігі Лукашук.

— Я выконваў навукова-даследчыя работы для аднаўлення палацава-паркавага комплексу ў Лынтупах і, вядома, вывучаў усе іканаграфічныя крыніцы, — распавядае спадар Вадзім. — Аднаго разу перагарнуў стары здымак з выявай палаца Бішэўскіх і звярнуў увагу на прозвішча, змешчанае на зваротным баку. Яно сустракалася і на многіх іншых фота, але... тады нам пра Фрыца Краўскопфа амаль нічога не было вядома. Мы зацікавіліся гэтай постацю і сталі па каліцы збіраць пра яе інфармацыю.

Цягам года ўдалося выкупіць на розных аукцыёнах каля сотні работ Краўскопфа, ды зрабіць на іх аснове выставу. А таксама і збоўшшага аднавіць жыццёпіс самога аўтара.

Ён нарадзіўся ў 1882 годзе, амаль усё жыццё прабыў у Кёнігсбергу. Ужо ў маладым веку стаў прафесійным фатографам

Вяжы касцёла св. Андрэя ўражвалі і тады. Асабліва ў зіму.

Летапісец міжволі

Беларускія фота кайзераўскага афіцэра

Так выглядала лынтупская дзятва больш як стагоддзе таму.

Па гэтай панараме цэнтры Полацка можна вывучаць яго архітэктуру.

ды меў сваю майстэрню з філіялам у курортным Кранцы. Што называецца, паспеў набыць руку. Але пачалася вайна, і яго мабільвалі.

Франц Краўскопф патрапіў у мястэчка Лынтупы разам з кайзераўскім войскам, афіцэрам якога ён чатыры гады з'яўляўся. Яго неспрэдна пасадзілі да сямі невядомая, але, мяркуючы па ўсім, неспрэдна трымаць зброю ў руках яму не даводзілася. І таму фатограф успрыняў вайну зусім не так, як Рэмарк або Гарэці: не як сукупнасць жахаў, а як свайго кшталту "творчую камандзіроўку".

на перамяшчэнні ўздоўж лініі фронту. А ўжо бліжэй да канца вайны, у 1918 годзе, ён патрапіў у Полацк, дзе зрабіў цэлы шэраг панарамных здымкаў.

— Для рэстаўратара і гісторыка архітэктуры гэтыя фота з'яўляюцца надзвычай каштоўнымі дакументамі, бо ў наступную вайну горад быў моцна зруйнаваны, — кажа Вадзім Гліннік. — Ды і іншыя выявы нашых паселішчаў такімі, якімі яны былі сто гадоў таму, — гэта вельмі важная крыніца інфармацыі.

Па сканчэнні вайны справы Краўскопфа пайшлі ўгару: ён стаў самым камерцыйна паспяховым фатографам Усходняй Прусіі. Здымкі за яго подпісам друкаваліся тысячамі, а асабістаму парку "Мерседэсаў" заздросціла ўсё балтыйскае ўзбярэжжа. Але... на душы, муціць, было неспакойна — асабліва пасля прыходу да ўлады Гітлера.

А заадно, магчыма, і як невялікі бізнес, бо здымкі добра куплялі нямецкія вайскоўцы, каб адправіць іх у якасці паштовак сваіх у "фатэрыянд".

У 1915 годзе Лынтупы апынуліся ў бліжнім тыле нямецкай арміі. Баявыя дзеянні мястэчка ды яго ваколіцы не закранулі, і жыццё там ішло сваім ходам. Прыкладам, на адным з фота Краўскопфа — ажыўленае і доволі прыязная размова месцічковых яўрэяў з нямецкімі афіцэрамі. На іншым — рускія ваеннапалонныя, якія, мяркуючы па іх выразках твару, не надта засмучаныя сваім лёсам. Без сумневу, цягам наступнай сусветнай вайны такія здымкі ніяк не маглі з'явіцца.

— Краўскопф быў адкрытым свету чалавек, — кажа Вадзім Гліннік. — І, патрапіўшы ў іншую цывілізацыю, ён са шчырай цікаўнасцю фіксаваў убачанае, падпісваў ды нумараваў кожнае фота.

Нямецкае камандаванне не толькі не перашкаджала, але, пэўна, нават спрыяла гэткаму хобі, і афіцэру дазвалялася воль-

Пра яго палітычную пазіцыю мы нічога не ведаем, аднак як фатограф ён у 1930-я вельмі моцна змяніўся, — кажа Вадзім Гліннік. — Характэрная дэталі: людзі на ягоных здымках адгэтуль амаль не з'яўляліся. Толькі безжыццёвыя дзюны, мядзведзі, ласі... І ніякіх партрэтаў, скажам, афіцэраў вермахта, якія напайнялі ў той час вуліцы гарадоў.

Свае апошнія фота Краўскопф рабіў увесну 1945-га падчас аблогі Кёнігсберга — ён наадрэз адмовіўся пакідаць родны горад. Ужо ў каторы раз яму міжволі давлялася стаць сведкам гістарычнай падзеі, і ён не знайшоў нічога лепшага, як старанна дакументаваць убачанае — ажно пакуль не загінуў падчас аднаго з артабстрэлаў.

Мяркуюцца, што "беларускія" творы Краўскопфа будучы стала экспанавана ў Лынтупскім культурным цэнтры "Культыватар", стварэннем якога актыўна займаюцца Вадзім Гліннік і Ядвіга Лукашук. Балазе, на адным з іх акурат відаць тую старасвецкую камянічку, дзе размешчана гэты ўнікальны для Беларусі праект.

Князі выбіралі лепшае

У мінулым годзе падчас археалагічных работ, якія праводзіліся на месцы палаца князёў Святаполк-Мірскіх у Міры, знайшлі некалькі кавалкаў фаянсавай талеркі. Для навукоўцаў гэтага было дастаткова, каб з упэўненасцю сказаць, што апошнія гаспадары замка карысталіся посудам англійскай мануфактуры, набытым у Адэсе. Уся гэтая інфармацыя толілася ў падлазурным штампі і надпісе на донцы.

Штамп змяшчае назву вытворцы — гэта T.C. Brown-Westhead, Moore & Co, якая вырабляла высаканжасны парцелянавы і фаянсавы посуд з 1862 па 1904 гады. Прысутнічаюць і выявы: ільва з

аднарогам, што трымаюць шчыт. Гэта знак каралеўскай гарантыі, які маглі ставіць толькі тыя, хто на працягу як мінімум пяці гадоў пастаўляў вырабы да каралеўскага двара Вялікабрытаніі. Такі

знак кампанія пачала даваць да свайго таўра з 1890 года. Надпіс кобальтам пад ім сведчыць, што фаянсавую талерку вырабілі па заказе гандлёвага дома В. Kayander & Co ў Адэсе.

Цікава, што ў зборы музея "Замкавы комплекс "Мір" ужо ёсць восем талерак, вы-

рабленых гэтай кампаніяй. Але прадаваліся яны ў 2-й палове XIX стагоддзя ў знакамітай краме Эміля Буржуа ў Парыжы. Аб гэтым сведчыць штамп сіняга колеру на донцы вырабаў.

Вядома на ўсю Францыю крама Эміля Буржуа на вуліцы Друо, 21 у Парыжы (Le Grand Depot Emile Bourgeois au 21 rue Drouot), а яго філіял — у Марсэлі (33, rue Saint-Fereol), была адчынена ў 1862 годзе і гандлявала выключна элітнай парцелянай і фаянсам, выбіраючы

лепшыя вырабы ад лепшых вытворцаў. Менавіта тут з'явіўся першы каталог, па якім можна было замовіць сталовыя сервізы ці іншую рэч, унікальную ў сваім родзе. Хутчэй за ўсё, згаданыя талеркі з'яўляліся часткай сервіза знатнага роду. На такую думку наводзіць размешчаная на лустэрку выраба манэграма LAM, увянчаная княжэскай каронай.

Сёлетна на тэрыторыі музея "Замкавы комплекс "Мір" з 15 ліпеня па 5 жніўня будзе праводзіцца міжнародны валанцёрскі археалагічны лагер. Хто ведае, колькі яшчэ выявіцца цікавых знаходак?

ВОЛЬГА КАЛАСОЎСКАЯ,
навуковы супрацоўнік
музея "Замкавы комплекс "Мір"

Многія яго вучні значна пераўзышлі на стаўніка паводле сваёй вядомасці. Сярод іх — легенда рыжскага нефармальнага мастацтва Сямён Шгэльман, знаны ізраільскі творца Іосіф Капелян, мэтры Беларускай графікі Георгій Паплаўскі, Людвіг Асецікі і Леанід Марчанка. І гэта далёка не поўны спіс тых, хто ў значнай меры абавязаны сваім асобным і творчым стаўленнем сціплай настаўніку мастацкай студыі пры ДOME п'янераў — дарчы, доўгі час адзінай ва ўсім Бабруйску.

За чвэрць стагоддзя выхаванцамі Барыса Бяляева пабывалі тысячы дзяцей, і ў гэтай студыі яны вучыліся не толькі маляваць, але найперш разумець і любіць мастацтва ды прыўносіць творчы пачатак ва ўсё, што ім даводзілася рабіць у жыцці.

Барыс Бяляев.

Бабруйскае брацтва

Барыс Бяляев нарадзіўся ў Бранску ў 1910 годзе. Па заканчэнні школы паступіў у Ленінградскую акадэмію мастацтваў, але з-за цяжкай формы віруснага гепатыту адукацыю завяршыць не здолеў. Лёс быў да яго міласцівы: медсястра Лідзія змагла выхадзіць юнака. Потым яна стане ягонай жонкай і анёлам-ахоўнікам.

У 1945 годзе сям'я апынулася ў Бабруйску, які яшчэ толькі адыходзіў ад ваенных ліхалеццяў. Барыс Фёдаравіч стаў кіраўніком студыі пры ДOME п'янераў — і ўжо вельмі хутка здолеў дасягнуць павягі сярод вучняў. Часіны тады былі складаныя, і крымінагенная абстаноўка ў Бабруйску пакідала жадаць шматкроць лепшага.

— Ён не толькі даваў урокі жывапісу, але і выхоўваў нас, — узгадвае мастак Іосіф Капелян. — Упэўнены, што каб не гэтыя заняткі, хулігануў у горадзе было б значна больш.

Мяркуючы па старых фотах, на занятках у студыі заўсёды было поўна дзяцей, часам для ўсіх нават не хапала месцаў. Прыкладна дзве траціны навучэнцаў — хлопчыкі. Многія дабіраліся з самых аддаленых раёнаў горада, часцяком пехатою, і таму прыйшлі ў студыю і біць там лынды было не прынята. Большасць студыйцаў працавалі натхнёна, і на занятках панавала асабліва рабочая атмасфера.

У сваіх аповедах пра настаўніка яго выхаванцы найперш згадваюць менавіта яе. Напэўна, акурат гэтым тлумачыцца феноменальная папулярнасць педагога. Барыс Фёдаравіч умеў знаходзіць з дзецьмі агульную мову. Са студыйцамі заўсёды быў добра-злычлівым і мяккім, ніколі не дазваляў сабе павышаць на іх голас. Але гэта ўсім не перашкаджала яму падтрымліваць парадак і рабочы настрой на занятках. З настаўнікам лёгка можна было пагаварыць пра не-

Настаўнік жыцця і заўсёдны Дзед Мароз

Студыя Барыса Бяляева: гісторыя падзвіжніцтва

шта асабістае, з ім хацелася абмеркаваць свае хлапчужковыя праблемы, яму безумоўна даяралі.

Паводле ўспамінаў мастака Аляксандра Салдаценкі, які наведваў студыю цягам дзевяці гадоў, Бяляев цікавіўся поспехамі дзяцей у школе, і ўсе рэгулярна паказвалі яму свае дзённікі. З тымі, у каго аднакі пакідалі жадаць лепшага, праводзіліся выхаванчыя гутаркі.

У студыі былі выпрацаваны шматлікія цудоўныя традыцыі, якія падтрымлівалі асаблівыя адносіны паміж вучнямі. Напрыклад, той, хто прыходзіў на заняткі першым, рыхтаваў рабочыя месцы для ўсіх: расставіў ляльберты, даставаў незавершаныя малюнкi... А ўзімку студыйцы пакідалі самыя цёплыя месцы ў класе для тых сваіх таварышаў, якія дабіраліся далёк і, адпаведна, мерзлі больш за іншых. Клапаціцца адзін пра аднаго стала звычайка на ўсё жыццё.

— Калі я паступіў у мастацкую вучэльню ў Мінску, да мяне адразу падышлі землякі з другога і трэцяга курсаў ды прапанавалі сваю дапамогу, — распавядае мастак і педагог Таццяна Карчажкіна. — І гэтая падтрымка добра далася ў знакі. А калі і мы сталі старэйшымі, дык самі ўсяляк дапамагалі першаккурснікам з "Бабруйскай школы". Некаторыя студыйцы паступілі ў Пензенскую вучэльню, і там таксама ўтварылася сваё "Бабруйскае брацтва".

Педагогіка паводле Бяляева

У студыю Бяляева прымаўлі ўсіх — незалежна ад таго, як дзеці малявалі і ці бралі яны ўдзел у конкурсах. Ён ніколі нікога не пераконваў стаць мастаком, не ставіў за мэту для сябе і сваіх выхаванцаў дасягненне поспехаў. Але любоў да малявання прышчаліў абавязкова, вучыў настойліваасці, цярплівасці, заклікаў шчыраваць над кожным малюнкам. Маўляў, не кожнаму наканавана зрабіцца мастаком, але... "жыццё чалавека, які малюе, куды цікавейшае, чым у звычайных людзей".

Сярод ўспамінаў пра Бяляева няма сведчанню таго, што ён сам працаваў як жывапісец альбо графік: сцены ў ягоным доме ўпрыгожвалі толькі дзіцячыя малюнкi. Затое развіццё творчых адносін да кожнай справы — адна з асаблівасцяў яго педагогічнага метада. Ён прывучаў распрацоўваць і ўвабляць свежыя ідэі ва ўсіх працягваючы: абсталяванні свайго пакоя, выбару фасону сукенкі альбо каптурка, урэшце, апрацоўванні градак... Барыс Фёдаравіч быў перакананы, што кожнае рашэнне можа быць цікавым, арыгнальным ды прыносіць задавальненне.

— Ён унікальны чалавек, — узгадвае Таццяна Карчажкіна. — Апрача малявання, ён захапляўся тэатрам, граў у аматарскіх спектаклях. Пры ДOME п'янераў існаваў драматычны гурток, для яко-

га Бяляев пісаў сцэнарыі, маляваў дэкарацыі, удзельнічаў у пастаноўках. Свае спектаклі гуртоўцы паказвалі ў розных школах. У яго можна было павучыцца, як сябе трымаць на сцэне. Акрамя ўсяго, гэта быў і заўсёдны Дзед Мароз у ДOME п'янераў!

Запомніліся студыйцам і вандроўкі на Пцін, сплывы на лодках па рацэ, выправы на месцы баёў "бабруйскага катла", якія ладзіў іх настаўнік. Зразумела ж, яны заўсёды бралі з сабою ўсё неабходнае для работы на пленэры...

Парадак у пашарпаных шафах

Праграма прадугледжвала тры гады навучання ў студыі, аднак пры жаданні можна было заставацца і на даўжэйшы тэрмін. Вялікая надалася кампазіцыі і жывапісу. На занятках па малюнку былі пабудова, перспектыва, кампазіцыя на аркушы паперы, штрыхоўка аб'ёмных прадметаў. У студыі перш за ўсё малявалі нацюрморты. Аднак здара-

дзень, — згадвае Іосіф Капелян. — Гэтага было замала, і таму асноўная работа праходзіла дома, штодзённая, а ў студыі мы дапрацоўвалі свае малюнкi.

Мэбля і ўсё абсталяванне ў студыі былі старымі, у пашарпаных шафах за шклом выстаўляліся работы выпускнікоў — хлопцы маглі бачыць, да чаго належыць імкнуцца. Для лепшых работ саміх вучняў прызначалі сцены. І паўсюль — каробкі і тэчкі з творами. Але пры гэтым не было адчування захламленасці: усё знаходзілася на сваіх месцах, ва ўсім захоўваўся строгі парадак.

— Справа ад уваходу на сцяне вясёлыя вялікі аркуш кардону, а на ім пазначана, хто з выпускнікоў студыі куды паступіў, — успамінае Таццяна Карчажкіна. — Было неверагодна прыемна бачыць насупраць свайго прозвішча надпіс: Мінская мастацкая вучэльня.

Зразумела ж, студыйцы марылі таксама пра нейкі час апынуцца ў тых спісах. І шансы ў іх былі. Мяркуючы

мерна кахаў і быў удзячны за ўсё. Аб іх адданасці і любові вучні Бяляева кажуць як пра нешта дзівоснае.

Свой апошні год жыцця Бяляев асабліва цяжка хварэў, надоўга трапляў у бальніцы і працаваць ужо не мог. Студыйцы не пакідалі яго, штодня наведвалі, далі маглі падтрымлівалі. Паводле ўспамінаў мастака Сяргея Хіжняка, Бяляев памятаў кожнага са сваіх вучняў, цікавіўся ўсім, што адбывалася ў іх жыцці, заўсёды быў гатовы даць параду. Нават у самыя цяжкія часіны ён выпраменьваў аптымізм і жыццелюбства.

Вось ужо 47 гадоў, як гэтага педагога з намі няма, але ягоны ўплыў на мастацкае жыццё Бабруйска досюль вельмі адчувальны: эстафету падхапілі вучні, якія па атрыманні адукацыі і самі сталі настаўнікамі. Пасля смерці Барыса Фёдаравіча яго выхаванцы падтрымлівалі — у тым ліку, і матэрыяльна — яго ўдаву. Імя Бяляева працягвала іх аб'ядноўваць.

Той, хто прыходзіў першым на заняткі у студыю да Барыса Бяляева, рыхтаваў рабочыя месцы для ўсіх.

лася і маляванне чалавечай фігуры з натуры: напрыклад, дзяўчынкi ў трыко з танцавальнага гуртка.

— У Бяляева было шмат кніг па мастацтве, — адзначаў народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі. — Прычым кнігі унікальныя для таго часу, а для Бабруйска і пагатоў. Ён іх урэшце раздарыў любімым вучням. Была ў яго і калекцыя малюнкаў Шышкіна, якія Барыс Фёдаравіч прыносіў на заняткі.

Бяляевы жылі сціпла, і набыццё выданняў па мастацтве не было іх прыхамасцю — кнігі дапамагалі ў рабоце. Як чалавек захоплены, Барыс Фёдаравіч несупынна працягваў сваю адукацыю ў плане малюнка, жывапісу, кампазіцыі. Неад'емнай часткай яго заняткаў сталі гутаркі пра мастацтва, абмеркаванне асаблівасцей тых або іншых канкрэтных карцін.

— У тых гады, калі я там вучыўся, мы мелі ўсяго два дзвухгадзінныя заняткі на ты-

па ацалелых да сённяшняга часу навучальных работах, Бяляев даваў сваім вучням сур'ёзны ўзровень падрыхтоўкі, выкарыстоўваючы ў педагогічнай дзейнасці разнастайныя прафесійныя прыёмы. Зрэшты, пра якасць навучання сведчыць хаця б такі факт: у 1952 годзе Сямён Шгэльман здолеў паступіць у прэстыжную Акадэмію мастацтваў у Рызе, не маючы пры гэтым сярэдняй мастацкай адукацыі!

***

Студыйцы ведалі пра надзвычайна цёплыя адносіны паміж Барысам Фёдаравічам і жонкай Лідзіяй Аляксандраўнай, якія яны захоўвалі цягам усяго жыцця. Сваіх дзяцей у іх не было, але гэта ніяк не адбілася на іх узаемных пачуццях. Яна клапацілася пра яго, ратуючы ад прыступаў цяжкай хваробы, якая пастаянна нагадвала пра сябе. Ён шчыра лічыў яе сваім анёлам-ахоўнікам, бяз-

— Гэта было папраўдзе райскае месца! — Таццяна Карчажкіна з настальгіяй згадвае студыю ў ДOME п'янераў. — Барыс Фёдаравіч аддаваў дзецям сваё цяпло, а мы адказвалі яму ўзаемнасцю.

У маладосці Барыс Бяляев пабываў на мяжы жыцця і смерці — і, магчыма, менавіта гэта навучыла яго цаніць кожны пражыты дзень ды пабуджала без супыну чыніць дабро. Ён быў шчаслівым чалавекам, і сваім шчасцем шчодро дзяліўся з усімі. А дзеці, з уласцівай ім чумасцю і шчырасцю, заўсёды адчувалі гэта лепей за дарослых ды цягнуліся да яго бы краскі да сонца, насынаючыся ягонай дабрынёю і прагай жыцця. Магчыма, менавіта ў гэтым — галоўная загадка феномена Барыса Фёдаравіча Бяляева.

Генадзь БЛАГУЦІН,
навуковы супрацоўнік
Бабруйскага мастацкага
музея

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Уходу XIV — XX стст.".

Выставы:
■ Выстава "Айвазоўскі і марыністы" — з 8 ліпеня да 31 жніўня.

■ Выстава жывапісу народнага мастака Беларусі Паўла Масленікава — да 27 жніўня ў Палацы Незалежнасці.

■ Выстава "Марк Шагал: Колер Любові" з калекцыі Музея Марка Шагала (Віцебск) з 7 ліпеня да 15 верасня.

■ Выстава "Майстры польскага малюнка" — з 21 ліпеня па 20 верасня.

■ Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2017 года ў рамках праекта "Нашы калекцыі" — "Плынь часу" — да 7 жніўня.

Філіялы музея
■ Музей "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛЫВЫ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенцы Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

■ Выстава вышчанака Алены Шаліма і Лаймутэ Федасевай "Папавы мост сяброўства".

■ Выстава аўтарскай лялькі Сяргея Драздова "Мужчынскі погляд" — да 20 ліпеня.

■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Романтизму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага "І паланаз пачаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

■ Вечар камернай музыкі "Пад зорным небам Італіі" — 20 ліпеня ў 19.00.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАВУБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Узбекістана "Казачны Самарканд" — да 17 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

■ Аб'юленая экспазіцыя "Стараяжытнае Беларускае".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".

■ Бестэрмінавая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сам музей, набыўшы ўсяго адзін білет у любы з іх.

■ Летняя адукацыйная праграма "Летняя гісторыя" (у цыкл уключаны 6 музейна-педагагічных праграм — 2 экскурсіі, 3 музейна-педагагічныя заняткі, квэст).

■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:
■ Выстава "Скарына — асветнік-гуманіст" — да пачатку кастрычніка.

■ Выстава "Мастакі на вайне. Беларусь у малюнках Першай сусветнай (1915 — 1918)" (са збору прыватнага калекцыянера Уладзіміра Багданава) — да 6 жніўня.

■ Кінапаказы "Белкіналета" — 21 ліпеня ў 21.30.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Аб'юленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцыі музея).

■ Выстава "Шлях зброі: ад клінка да карабіна" — да 6 жніўня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".

■ Выстава "Візіты і візіткі: дыпламатыя ў кішэні".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

■ "Вывата насякомаедных раслін".

■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Насякомыя і не толькі" — да 31 ліпеня. г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Выстава "Сафарты парк" — да 1 верасня.

■ Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 11 верасня.

■ Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X—XIX стст.".

■ "Беларуская музычная культура XX ст.".

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".

■ Выстава рэтра-электрагітар "Зрэбана ў СССР" — да 1 жніўня.

■ Выстава "Сцэнічны касцюм ансамбля "Песняры" — 90-ыя гг." — да 19 ліпеня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Любімыя цацкі", прадстаўленая калекцыянерам і аўтарам цацак Вольгай Дэзеранчук, — да 20 жніўня.

■ Майстар-класы:
■ Дэкупаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Пастаянныя экспазіцыі.

■ Персанальная выстава "Лініі лёсу Уладзіміра Акулава" — да 30 ліпеня.

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя "Па той бок. Невядомыя фатаграфіі з акупальнай тэрыторыі СССР і савецка-германскага фронту (1941—1945)" — да 30 ліпеня.

■ Выстава "Адна сям'я — адна вайна" (падзеі вайны праз сямейныя лёсы) — да 30 ліпеня.

■ Экспазіцыя карцін Міхаіла Савіцкага "Лічы ба сэрцы" — з 14 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянныя экспазіцыі.

■ Міжнародны выставачны праект "Заходняя Беларусь: гісторыя паўсядзённасці" — да 30 верасня.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Часовая экспазіцыя "Зямля і кветкі" сучаснай мастачкі Тацяны Чарных — да 13 ліпеня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Анімацыйная праграма "Немагчымае магчыма: на аўдыенцыі ў воіта!" Другі паверх Слуцкай брамы

■ Часовая экспазіцыя "З малітвай на вуснах" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Міжнародная выстава "Ultima ratio Regum. Беларус у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст." — да 24 верасня.

■ Квэст "Вайна і Мір, альбо Таямніца дзюх скрын" — кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Стацыянарная выстава "У хвалях няспыннага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа" — да 30 верасня.

■ Экспазіцыя "Склені" на сядзібе Якуба Коласа.

Музейны адукацыйны праект "Летнія канікулы ў Доме Коласа":

■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.

■ Тэатралізаваныя прадстаўленні ваводзе беларускіх народных казак.

■ Музейны майстар-класы і заняткі.

■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).

■ Вішэаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праграмна роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галяграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

■ Выстава жывапісных работ Віктара Маркаўца "Спакоен вякоў. Мроі Купалля" — да 8 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

■ Часовая экспазіцыя.

"Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана ганаровнаму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".

■ Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам".

■ Персанальная выстава жывапісу Уладзіміра Уродніча "Рэха памяці" — да 6 жніўня.

■ Фотавыстава "Гукі музыкі Райманда Паўса" — да 30 ліпеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжоўскіх, 8.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава жывапісу Эміліі Фокінай "Дзіўныя звыяры" — да 27 жніўня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжоўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава тэкстыльных пано і іншых дэкаратыўных вырабаў Алы Губарэвіч "Ніць связуючая" — да 27 жніўня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ Сані • вазок; калыска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульніа "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КРАЯЗНАЧКА ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

■ Экспазіцыя складеацыя з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890—1920-х гг.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЫСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава графікі і жывапісу Усевалада Швайбы "Храм" — з 22 ліпеня да 16 жніўня.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крыміналістыкі".

■ Выстава халоднай зброі

"Для моцных духам..."

■ Выстава "Броня крепка".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Лада, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Прырода Лідчыны".

■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

Выставы:
■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".

■ "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".

■ Мемарыяльны пакой Валыяна Таўлая.

■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".

■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".

■ Выстава "Вайны свшчэныцкіх старонкі".

■ Выстава "Надзеіны шчыт краіны".

■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".

■ Выстава "Жыве мая ліра на новай!", прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІУЕЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл.: (8-01595) 2 68 96.

■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").

■ Выставы "Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна".

■ Выстава карцін Івана Струкава "Саюз вады і зямлі".

■ Прадстаўленні ляльчага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТАРЫЧНА-КРАЯЗНАЧКІ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.

■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".

■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міц